T.C MALTEPE ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI GELİŞİM PSİKOLOJİSİ PROGRAMI

60-72 AYLIK ÇOCUKLARIN PROSOSYAL DAVRANIŞLARINA SOSYAL, DUYGUSAL VE BİLİŞSEL GELİŞİMLERİNİN ETKİSİNİN İNCELENMESİ

ELİF ECE YENİDEDE 161104110

Danışman Öğretim Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Hasan Galip BAHÇEKAPILI

İstanbul, Haziran 2018

T.C MALTEPE ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI GELİŞİM PSİKOLOJİSİ PROGRAMI

60-72 AYLIK ÇOCUKLARIN PROSOSYAL DAVRANIŞLARINA SOSYAL, DUYGUSAL VE BİLİŞSEL GELİŞİMLERİNİN ETKİSİNİN İNCELENMESİ

ELİF ECE YENİDEDE 161104110

Danışman Öğretim Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Hasan Galip BAHÇEKAPILI

İstanbul, Haziran 2018

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI

Bu tezin bana ait özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarda bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilmeyen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; çalışmanın Maltepe Üniversitesinde kullanılan "bilimsel intihal tespit programı" ile tarandığını ve öngörülen standartları karşıladığını beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

161104110

Elif Ece YENİDEDE

İmza

TEŞEKKÜR

Tez çalışmamın başlangıcından son gününe kadar desteğini benden esirgemeyen, istatistik işlemlerimi yapan ve her türlü bilgi ve birikimini benimle paylaşan tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Hasan Galip Bahçekapılı'ya çok teşekkür ederim.

Araştırmamda, çocukların empati düzeyini değerlendirmek amacı ile empati düzeyini belirleme ölçeğini kullanma iznini veren Uzman Psikolog Huriye Kahraman Damar'a teşekkür ediyorum.

Sosyal problem çözme becerisini değerlendirmek amacıyla kullandığım ölçek izni için Dr. Gökhan Kayılı'ya teşekkür ediyorum.

Sabırla beni dinleyen, destekleyen ve her zaman yanımda olan ailem, değerli dostlarım ve hayat arkadaşıma sonsuz teşekkür ediyorum.

Elif Ece YENİDEDE

Haziran,2018

ÖZET

60-72 Aylık Çocukların Prososyal Davranışlarına Sosyal, Duygusal Ve Bilişsel Gelişimlerinin Etkisinin İncelenmesi

Elif Ece YENİDEDE

Yüksek Lisans

Gelişim Psikolojisi Programı/ Psikoloji Anabilim Dalı

Dr. Öğr. Üyesi Hasan Galip BAHÇEKAPILI

Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,2018

Bu araştırmada amacı, sosyal,duygusal ve bilişsel gelişimlerinin 60-72 aylık çocukların prososyal davranışlarının üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Bu etkinin anlamlı olup olmadığını belirlemek çocuğun prososyal davranışları yönünden fikir sahibi olunmasını sağlamıştır. Araştırmada 60-72 aylık çocuklarla çalışılmış; toplam 50 çocuk ve ailesine ulaşılmıştır. Araştırmanın temel sorusu olan "60-72 aylık çocukların sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimleri prososyal davranışları arasında pozitif ilişki vardır." sorusuna yönelik, bu araştırma sonucuna göre anlamlı sonuçlara ulaşılmıştır. Katılımcıların sosyal, duygusal ve bilişsel gelişim değişkenleri ile prososyal davranış arasındaki ilişkiyi değerlendirmek amacıyla korelasyon analizi kullanılmıştır. Değerlendirme sonucunda bilişsel ve duygusal gelişim ile prososyal davranma düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamış fakat prososyal davranma ile sosyal beceri düzeyi arasındaki ilişki istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler: Prososyal Davranış, Okul Öncesi, Sosyal Gelişim, Duygusal Gelişim, Bilişsel Gelişim

ABSTRACT

The effects of Social, Emotional and Cognitive Development on Prosocial Behaviors for 60-72 Months Children

Elif Ece YENİDEDE

Graduate

Developmental Psychology Program / Department of Psychology

Asst. Assoc. Dr. Hasan Galip BAHÇEKAPILI

Maltepe University Institute of Social Sciences, 2018

The aim of this research is to investigate the effects of social, emotional and cognitive development on the prosocial behaviors of children aged 60-72 months. Determining whether this effect is meaningful will ensure that the child has made an opinion on the prosocial behaviors. The study was conducted with children aged 60-72 months; a total of 50 children and their families have been used.Significant results were obtained for the question "The positive relationship between the social, emotional and cognitive development and the prosocial behaviors of children aged 60-72 months", which is the basis question of the research. Correlation analysis was used to evaluate the relationship between participants' social, emotional and cognitive developmental variables and prosocial behavior. There was no significant relationship between cognitive and emotional development and the level of prosocial behaviors, but the relationship between prosocial behaviors and social skills was statistically significant in the positive direction.

Key Words: Prosocial Behaviors, Pre-school,Social Development, Emotional Development, Cognitive Development

İçindekiler

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI 3
İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI 4
TEŞEKKÜR 5
ÖZET 6
ABSTRACT 7
TABLOLAR 11
Tablo 1: Cinsiyet Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeler 11
Tablo 2: Okul Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeler 11
Tablo 3: Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeler 11
Tablo 4: Aile Yapısı Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeler 11
Tablo 5: Ailenin Sosyo-ekonomik Durum Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeler 11
Tablo 6: Annenin Öz/Üvey Olma Durum Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeler 11
Tablo 7: Babanın Öz/Üvey Olma Durum Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeler 11
Tablo 8: Çocuğun Anne ve Babası Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeler 11
Tablo 9: Annenin Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeler 11
Tablo 10: Babanın Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeler 11
Tablo 11: Cinsiyet Değişkenine Göre Prososyal Davranma Durumu 11
Tablo 12: Ebeveynlerin Birliktelik Durumuna Göre Prososyal Davranma Durumu 11
Tablo 13: Tek Çocuk Olma veya Kardeş Sahibi Olma Değişkenine Göre Prososyal Davranma Durumu 11
Tablo 14 : Sosyal, Duygusal Ve Bilişsel Gelişim Değişkenleri İle Prososyal Davranış Arasındaki İlişki 11
BÖLÜM I 12
1.GİRİŞ 12
1.1.2. Bilişsel Gelişim 13
1.1.2.1Bilişsel Gelişimi Açıklayan Temel Kuramlar 14
1.1.3 Duygusal Gelişim 16
1.1.4 Sosyal Gelişim 16
1.2. Sosyal, Duygusal ve Bilişsel Gelişim İle İlgili Yapılmış Araştırmalar 17
1.3. Amaç 22
1.4. Hipotezler 22
1.5.Alt Hipotezler 23
1.6. Önem 23

1.7. Varsayımlar 24
1.8. Kavram ve Terimler 24
BÖLÜM II 25
2. YÖNTEM 25
2.1. Araştırma Evreni ve Örneklem 25
2.2. İşlem 25
2.3. Kullanılan Veri Toplama Araçları 25
2.4. Verilerin İstatistiksel Analizi 29
BÖLÜM III 30
3.BULGULAR 30
3.1. Örneklemin Demografik Dağılımı 30
Tablo 1: Cinsiyet Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeler 30
Tablo 2: Okul Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeler 30
Tablo 3: Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeler 31
Tablo 4: Aile Yapısı Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeler 31
Tablo 5: Ailenin Sosyo-ekonomik Durum Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeler 32
Tablo 6: Annenin Öz/Üvey Olma Durum Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeler 32
Tablo 7: Babanın Öz/Üvey Olma Durum Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeler 33
Tablo 8: Çocuğun Anne ve Babası Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeler 33
Tablo 9: Annenin Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeler 34
Tablo 10: Babanın Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeler 34
Tablo 11: Cinsiyet Değişkenine Göre Prososyal Davranma Durumu 35
Tablo 12: Ebeveynlerin Birliktelik Durumuna Göre Prososyal Davranma Durumu 35
Tablo 13: Tek Çocuk Olma veya Kardeş Sahibi Olma Değişkenine Göre Prososyal Davranma Durumu 36
Tablo 14 : Sosyal, Duygusal Ve Bilişsel Gelişim Değişkenleri İle Prososyal Davranış Arasındaki İlişki 37
BÖLÜM IV 38
4.SONUÇ 38
4.1.Sınırlılıklar 40
4.2.Öneriler 40
KAYNAKLAR 42
EKLER 47
EK 1 Bilgi Formu 47
EK 2 Diktatör Oyun 47

EK 3 Empatik Beceri Ölçüm Testi 47
EK 3.1 Empati Düzeyini Belirleme Uygulaması Kayıt Formu 47
EK 3.2 Senaryolar 47
EK 3.3 Duygu İfadeleri 47
EK 4 Wally Sosyal Beceri Ölçeği 47
EK 4.1. Erkek Çocuklar İçin 47
EK 4.2. Kız Çocuklar İçin 47
EK 5 Standford Binet Zeka Testi 47
EK 1 48
DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU 48
EK 2 50
Diktatör Oyun 50
EK 3 51
Empatik Beceri Ölçüm Testi 51
3.1.Empati Düzeyini Belirleme Uygulaması Kayıt Formu 51
EK 3.2 52
Empatik Beceri Ölçümü Alınırken Kullanılan Senaryolar 52
EK 3.3 54
Duygu İfadeleri 54
EK 4 58
4.2.Wally Sosyal Beceri Ölçeği Kız Çocuklar İçin 73
EK 5 88
STANDFORD BİNET ZEKA TESTİ 88
ÖZGEÇMİŞ 89

TABLOLAR

Tablo 1: Cinsiyet Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeler

Tablo 2: Okul Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeler

Tablo 3: Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeler

Tablo 4: Aile Yapısı Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeler

Tablo 5: Ailenin Sosyo-ekonomik Durum Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeler

Tablo 6: Annenin Öz/Üvey Olma Durum Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeler

Tablo 7: Babanın Öz/Üvey Olma Durum Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeler

Tablo 8: Çocuğun Anne ve Babası Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeler

Tablo 9: Annenin Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeler

Tablo 10: Babanın Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeler

Tablo 11: Cinsiyet Değişkenine Göre Prososyal Davranma Durumu

Tablo 12: Ebeveynlerin Birliktelik Durumuna Göre Prososyal Davranma Durumu

Tablo 13: Tek Çocuk Olma veya Kardeş Sahibi Olma Değişkenine Göre Prososyal Davranma Durumu

Tablo 14 : Sosyal, Duygusal Ve Bilişsel Gelişim Değişkenleri İle Prososyal Davranış Arasındaki İlişki

BÖLÜM I
1.GİRİŞ

Prososyal davranışın çocukların sosyal yaşamı içinde önemli olduğu düşünülmektedir. Erken çocukluktan itibaren çocukların duyguları ve kişilikleri gelişmektedir. Başkalarının davranışları da çocukların kendilerini şekillendirmesi ve gösterdiği davranışlarında etkilidir (Decety ve ark., 2015).

Prososyal davranışlar diğer bireylerin mutluluğu ile ilgili ya da diğer bireylerin yararına olacağını düşündüğümüz duygular olarak tanımlanmaktadır. Prososyal davranışta karşılık bekleme ya da yardım çağrısı olma gibi durumlar söz konusu değildir. Doğru bir Prososyal davranış için ise gelişim özellikleri önemli ölçüde rol oynamaktadır. Bu gelişim özellikleri üç ana başlıkta değerlendirilen bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimdir.

1.1.GELİŞİM KAVRAMI VE GELİŞİM DÖNEMLERİ

Gelişim, bireyin hayatının başlangıcından ölümüne kadar süren değişikliklerdir. Olgunlaşma bireyin gelişim dönemleri içinde beklenen fizyolojik güce ulaşmasıdır. Gelişim büyüme ve olgunlaşmayı kapsamaktadır. Kalıtım, hormonlar ve çevre bireyin gelişimini etkileyen unsurlardır. Gelişim süreçleri birbiri ile etkileşim içerisinde olan üç boyutta değerlendirilmektedir. Bunlar; biyolojik süreç, bilişsel süreç ve sosyal süreçtir.
Biyolojik süreç, bireyin kök ailesinden sahip olduğu kalıtımsal özelliklerdir. Bilişsel süreç, bireyin problem çözebilme, soyut ve somut akıl yürütme gibi faaliyetleri kapsamaktadır. Sosyal süreç ise bireyin diğer kişilerle ilişkisini, sosyal uyum becerisini, duygusal durumu gibi süreçleri içermektedir (Aydın,2005).

Gelişim dönemleri iki ana başlık olarak ayrılmaktadır. Bu ana başlıklar kendi içinde sınıflandırılmaktadır:

Doğum Öncesi Dönem:

1) Ovum Evresi: Döllenmeden ikinci haftanın sonuna kadar geçen süredir.
2) Embriyo Evresi: Üçüncü haftadan sekizinci haftanın sonuna kadardır.
3) Fetus Evresi: Üçüncü aydan doğuma kadar olan süredir.

Doğum Sonrası Dönem:

1) Yeni Doğan Bebek : 0-4 hafta.
2) Bebeklik: 4 hafta ve ikinci yıla kadar olan süredir.
3) İlk Çocukluk: İki ile altı yıl arasıdır.
4) Son Çocukluk: 6-11 yıl (Kızlarda) ; 6-13 yıl (Erkeklerde).
5) Ergenlik: 11-20 yıl (Kızlarda) ; 13-20 yıl (Erkeklerde) (Yavuzer, 1997, s:31).

1.1.2. Bilişsel Gelişim

Biliş, dünyayı öğrenme ve anlamayı sağlayan zihinsel aktiviteler anlamına gelmektedir. Algılama, bellek, muhakeme, düşünme ve kavrama biliş sözcüğünün kapsadığı süreçlerdir (Yavuzer, 1997, s:42).

Birçok araştırmacı tarafından zekanın birçok yeteneğe karşılık geldiği belirtilmektedir. Hızlı karar verme becerisi, bilgiler arası bağlantı kurma ve problemin bütününü görebilme yeteneğini içermektedir. Bazı çalışmalar, sosyal uyum becerisinin de zekanın bileşenlerinden olabileceğini göstermiştir (Morris, 2002).

Binet, zekanın genetik olduğunu söylemiş ve öğrenilenler ile çok az gelişeceğini belirtmiştir. Yaratıcılık, dikkat , görme algısı ve irade gücü gibi özellikleri araştırmaya önem vermiştir (Sonmaz, 2002, s:44).

1.1.2.1Bilişsel Gelişimi Açıklayan Temel Kuramlar

1.1.2.1.1 Jean Piaget Kuramı

Piaget çocuk gelişimini inceleyen, değerlendiren bir araştırmacıdır. Piaget' ye göre çocuklar yetişkinlerden çok daha farklıdır. Piaget'nin temel kavramları özümseme ve uyumsamadır. Özümseme; Çocuğun önceden sahip olduğu şemaları yeni durumlarda kullanmasıdır. Uyumsama; Çocuğun daha önceden özümsediği bilgiyle ilgili olan şemasını yeni durumlar karşısında değiştirmesi ve uyarlamasıdır (Aydın, 2005).

Piaget'in kuramına göre çocuktaki değişim ve gelişim belirli aşamaları geçmesi ile oluşmaktadır. Her bilişsel gelişim aşaması birbirinden farklıdır. Çocuğun olgunlaşması için bütün aşamaları geçmesi gerekmektedir (Gezici,2003,).

Piaget, yaptığı çalışmalardan yola çıkarak bilişsel gelişim aşamalarını dört döneme ayırmıştır:

Duyusal- Motor Dönem: Bebeğin doğumundan iki yaşına kadar geçen süredir. Bu aşamada bebek kendi dışında olan dünyanın, çevresinin olduğunu fark etmesidir. Bebek yoğun refleks içindedir. 4-5 aylık bebekler kaybolan nesnelerin takibini gerçekleştiremezler. Bu dönemin sonuna doğru bebek nesnenin varlığının sürdüğünü öğrenerek, aramaya başlamaktadır (Eskinazi, 2003).

İşlem Öncesi Dönem: Bu dönem 2-7 yaşlar arasında geçen dönemdir. Bu dönem içerisinde çocuk dil kullanmaya başlamaktadır. Çocuklar tek bir noktaya ya da düşünceye odaklanmaktadır. Benmerkezli düşünce biçimi vardır. Korunum kavramını algılamaları bu dönem içinde mümkün olmamaktadır. Örneğin; Aynı iki bardak içinde eşit miktarda su olduğunu görür fakat herhangi bir bardaktaki su aynı miktarda daha uzun bir bardağa aktarılırsa çocuk uzun bardaktaki suyun fazla olduğunu söyleyecektir (Aydın, 2005, ss:61-64).

Somut İşlemler Dönemi: Yedi ila on bir yaş arasında geçen dönemdir. Çocuk bu dönemde nesneleri şekil, renk ve boyut olarak sınıflandırabilmektedir. Çocuğun zihin becerileri bu dönemde artış göstermektedir. Bu dönemde mecazi anlamlar, okunan metnin ana fikrini çıkarma gibi yetenekleri gelişmeye başlar (Aydın, 2005, s:64).

Soyut İşlemler Dönemi: Soyut düşünme becerisi bu dönemin önemli bir becerisidir. Deney yapabilme, çıkarsama yapabilme, karmaşık problemleri çözebilme becerileri gelişmektedir. Kavramlar üzerine düşünme, kendi fikirlerini oluşturma, eleştirel dili kullanmaya başlarlar (Şengül,1997).

1.1.2.1.2 Heinz Werner Kuramı

Werner kuramında bilişsel gelişimin kazanılması için bazı temel süreçlerden bahsetmektedir (Aydın,2005,ss:53-54). Üç safhadan bahsetmektedir. Bunlar duyusal motor gelişim,algı gelişimi ve düşünme gelişimi'dir. Oluşturduğu spiral gelişim modeline göre; "gelecek" te potansiyel işlemler ve bilişsel gerçekler, "şimdiki zaman" da bilişsel eylemlerin gerçekleştirdiği safhalar ve yapılandırılmış gerçekler, "geçmiş"te bilişsel gerçekler yer almaktadır.

1.1.2.1.3 Jerome Bruner Kuramı

Bruner insan gelişimini incelerken üç aşamadan söz eder. Bunlar, Hareket Dönemi, İmgeleme Dönemi ve Sembolik Dönem'dir (Aydın,2005,s:55).

Birinci aşama en temel bilgilenme süreci bebeğin çevresindeki uyaranlara dikkat etmesiyle gerçekleşmektedir. Gelişen motor yetenekleri ile bebek nesneleri yakalamaya başlar. Bu yakalama davranışı bebeğin algı sürecinin zenginleşmesini sağlamaktadır. İkinci aşamada bebeğin daha da geliştiği bir safhadır. Çocuk, nesneleri somut özelliklerine göre sınıflandırabilmektedir. Üçüncü aşama olan sembolik dönemde, çocuk semboller oluşturabilmektedir.

1.1.3 Duygusal Gelişim

Çocuğun gösterdiği ilk duygusal tepkiler gülme ve ağlamadır. Araştırmacılara göre daha sonraki duygusal tepkiler, büyük oranda öğrenme ile gerçekleşmektedir. (Aydın,2005,s:109)

Çocuklar 3 yaşından itibaren duygusal tepkilerinin gelişmesiyle korku, kıskançlık, öfke ve sevinç gibi birçok duygu türünü yaşamaktadırlar. Korkunun oluşması ani ve birdenbire olmasıyla birlikte çocuğun bu yeni uyarana uyum gösterememesidir. 2-5 yaşları arasından çocukların korkularında artış görüldüğü söylenmektedir. Bu dönemde en sık rastlanan korkular karanlık, köpek, ani ses ve hayali yaratıklar olabilmektedir (Yavuzer,1997).

1.1.3.1 Watson'un Teorisi

Watson'un teorisi insanların doğuştan sahip oldukları üç çeşit duygunun var olduğunu söylemektedir. Bu duygular, korku, öfke ve sevgi duygularıdır. Bu üç tür duygu durumu dışında kalan tüm duyguların koşullanma yolu ile kazanıldığını söylemektedir (Aydın,2005).

1.1.4 Sosyal Gelişim

İnsanın gelişimindeki önemli süreçlerden biri de diğer insanlarla kurduğu ilişki sürecidir. Çocuklar büyüdükçe anne ve babaları veya bakıcılarla olan sosyal çevresi giderek artmaya başlar (Morris, 2002, s:363).

İlk çocukluk evresinde 5 yaşın önemli olduğu ve topluma uyum gösterebileceği belirtilmektedir. Benlik kavramının, bireysel ve toplumsal ilişkilerin daha belirgin bir dönem olduğu söylenmektedir. Arkadaş ilişkilerinin görüldüğü bir dönem olduğu belirtilmektedir.5 yaş çocuğu çevresine karşı dostça bir tutum içindedir. 5 yaş çocuğunun, yaşadığı kültüre uyum gösterebildiği ve toplumsallaşmış bir birey görünümünde olabilmektedir (Yavuzer,1997,s:111).

Bandura'nın teorisine göre çocuklar gözlem yaparak öğrenirler. Çocuğun çevresindeki kişileri gözlemleyerek ve taklit ederek sosyal davranışlarını biçimlendirdiği belirtilmektedir (Aydın,2005,s:140).

Sosyal becerinin desteklenmesi, çocuğun davranışlarında ve sosyal ilişkilerinin üzerinde olumlu olarak etkili olabileceği varsayılmaktadır (Erwin, 2000).

1.2. Sosyal, Duygusal ve Bilişsel Gelişim İle İlgili Yapılmış Araştırmalar

Erken çocukluktan itibaren çocukların duyguları, kişilikleri gelişmektedir. Başkalarının davranışları da çocukların kendilerini şekillendirmesinde ve davranışlarında etkilidir. Prososyal davranışlar, bireyin kendisinden farklı birinin yararı için gönüllü olarak yapılan olumlu davranışlardır. Yardım etme, fedakârlık yapma, bireylerle işbirliği içinde olmak gibi kavramları içeren sosyal davranışlardır. Bireyin oluşumu erkenden ortaya çıkar ve genler ile kültür arasında etkileşim gösterir. İnsanlar son derece işbirlikçi türler olarak gelişmiştir ve bireylerin birçoğunun gelişimin erken aşamalarında prososyal davranış biçimleri göstermekte olduğu belirtilmektedir (Decety ve ark.2015).

Her hangi bir olay karşısında, bireyin uygun sosyal davranışı gösterebilmesi için gelişim özelliklerinin önemi belirtilmektedir. Bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimin yeri olduğu söylenmektedir. Sosyal becerinin desteklenmesi, çocuğun davranışlarında ve sosyal ilişkilerinde etkili olabileceği varsayılmaktadır (Erwin, 2000).

Duyguları anlama becerisi bir durum karşısında hangi duygu hissedeceğimizi, karşı tarafın neler hissettiğini tahmin edebilme becerisidir (Sroufe, 1997).

Ekonomik oyun teorisini ve gelişim psikolojisini birbirine bağlamanın bir yolunun, çocukların ve ergenlerin yetişkinlere benzer davranışlarını araştırmak olduğu düşünülmektedir.

Psikolojik yeterlilikleri ve eğilimleri daha yoğun bir şekilde incelemek için ise sosyal tercihlerinin ekonomik modeller ile ilişkilendirilebileceği belirtilmektedir. Gelişim psikologlarının, ekonomik oyun modellerini kullanarak çocukların sosyal becerileri ile paylaşım tercihleri arasında ilişki olup olmadığını ve bulgular ile gelişimsel yörüngeyi çizebilecekleri belirtilmektedir. Bu çalışma, sosyal tercihlerin ekonomik modelleri üzerinde çocukların ahlaki duyguları anlamalarının, başka bir isimsiz kişi için kaynakları feda etme isteklilikleri ile ilgili olduğunu desteklemektedir (Gummerum ve ark. 2010).

Yetişkinlerin toplum içinde paylaşım normunu geliştirdiği ve fedakârlık için pozitif bir davranışı düşündüklerini belirtmektedir. Bununla birlikte, ancak yakın zamanda, bebeklerin ve küçük çocukların benzer şekilde davranıp hissetmediklerini araştırmak için araştırmalar başlatılmıştır. Çeşitli stratejik ve ekonomik oyunlarla yapılan çalışmalar, yetişkinlerdeki gibi çocuklarda da olan fedakâr davranışları (örn. vermek, paylaşmak) teşvik eden veya engelleyen koşullara ışık tutarak, eşitlik tercihinin ne zaman gerçekleştiğini belirlemektedir (Posid ve ark. 2015).

Bencil tutumun 3-8 yaşları arasında sık görülen belirli bir form olduğunu belirtilmektedir. 3-4 yaş grubunda çocukların çoğu bencil,7-8 yaşlarındaki çocukların çoğunluğu ise, dahil olduğu grup adına avantajlı ya da dezavantajlı eşitsizliğe göre tercih göstermekte olduğu belirtilmektedir. Çocukların karar vermesinde bir gruba dahil olması ve dahil olduğu grubunun fayda sağlayacağı şekilde düşündüğü söylenmektedir (Fehr ve ark. 2008).

Yapılan bir araştırma, yedi ila on bir yaş arasındaki 1070 ilkokul çocuğunun, başkalarını düşünme davranışının bir bağış deneyinde ne derece olduğu, çocukların risk tutumları ve zamanlar arası uyuşmalarla nasıl ilişkili olduğuna bakılmıştır (Angerer ve ark. 2015).

Bireyler kendilerinden büyük kardeşlere sahip ise başkalarını daha az düşündüğü görülmektedir. Analizler sonucunda kızların erkeklerden çok daha cömert olduğu ortaya koyulmaktadır. Kardeş sayısının fazla olduğu çocukların, kardeş sayısı az olan veya tek çocuk olan çocuklara göre başkalarını daha az düşündüğü belirtilmiştir.

Diktatör oyunu kullanılarak, okul öncesi çocukların grup içinde sergiledikleri davranışlar ile gelişimleri ve cinsiyetleri arasında farklılıklar oluşturduğu belirtilmektedir. Kızlar grup içi üyelerin tercihlerine uyarken, sadece erkekler grup üyelerinin tercihlerine karşı çıkan bir davranış ortaya koymuşlardır (Benezio ve Diesendruck 2015).

Aynı sosyal grup içindeki insanlara daha iyi davranma eğilimi ve grup içi grup görüş birliğinin insan doğasında köklü olduğunu düşünmektedir. Deneysel araştırmalar, insanların grup içinde daha cömert davrandıklarını göstermektedir. Yardımseverlik davranışında grup içi ve grup dışı üyelerinin bizi motive veya de-motive edebildiği söylenmektedir (Chiang ve Wu ,2015).

Yapılan bir araştırmada gruplar arası rekabet davranışının çocukların prososyal davranışları üzerindeki etkisine bakılmıştır. İki yaş grubunun (2.5-3.5 Yaş ve 5.5-6.5 yaş arasında) gruplar arası yarışma görevinde masa tenisi toplarını kaşık ile bir kutudan diğerine götürmesi beklenmektedir. Ardından, prososyal davranışlarını ölçmek için iki ekonomik oyun oynamaları istenmiştir. Gruplar arası rekabet koşullarında, çocukların yaşı büyüdükçe eşitlikçi davranma eğiliminde olduklarını tespit etmişlerdir. Bununla birlikte, gruplar arası rekabet koşulları altında, 2.5-3.5 yaşlarındaki çocuklar 5.5-6.5 yaş grubuna kıyasla grup içi üyelerine daha prososyal davranış sergilemekte oldukları belirtilmektedir. (Zhu ve ark.2015).

Yapılan bir araştırmada, okul öncesi dönem çocuklarının sosyal davranışlarını incelemek, sosyal davranışlarla bazı değişkenlerin ilişkili olup olmadığını belirlemek amaçlanmıştır.

Çalışmada özel anaokulları ile ilköğretim okullarının anasınıflarına devam eden altı yaşında toplam 299 çocuk dâhil edilmiştir. Araştırma sonucunda okul öncesi dönem çocuklarının fiziksel, ilişkisel ve olumlu sosyal davranış boyutlarında cinsiyetin, anne-baba öğrenim düzeyi ile anne-baba yaşının anlamlı farklılıklar gösterdiği bulunmuştur. 31-35 yaş arası annelerin çocuklarının ilişkide saldırganlık oranı, 30 yaş altındaki annelerin çocuklarına göre daha fazla sergiledikleri, olumlu sosyal davranışı ise daha az gösterdikleri bulunmuştur. (Karaca, 2011).

Blake ve Rand (2010), tarafından yapılan araştırmada ekonomik oyun olan Diktatör oyun kullanılarak 3-6 yaş arasındaki 288 çocuk araştırmaya dahil edilmiştir. Manipüle edebilmek için çocukların en çok ya da en az sevdikleri çıkartmaları tercih etmişlerdir. Prososyal olan çocuklar her yaşa aynı miktarda çıkartma vermektedir. Bunlar için en az sevdikleri yapıştırmaların yarısı ya da %40 olarak ayırmakta olduğu görülmektedir. Bu bulgular çıkartmaların çocuklar için değerinin çocukların eşitlik tercihi üzerindeki etkisini vurgulamakta ve temelde fedakârlık davranışında iki farklı süreç olan bağış yapma kararı ve ne kadar bağış yapacağına dair kararın etkili olduğunu belirtmektedir. Araştırmada çocukların yaşı arttıkça, paylaştığı çıkartma sayısında artış bulunmuştur.

Yapılan bir araştırmada 48-72 aylık çocuklara yönelik sosyal problem çözme becerileri ölçeği geliştirilmiştir. Araştırmanın bulgularına göre sosyal problem çözme becerilerinin çocukların yaşına, ebeveynlerin eğitim durumu değişkenlerine göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Çocukların yaşı ve ailenin sosyo-ekonomik düzeyi yükseldikçe çocukların sosyal problem çözme becerilerinin de arttığı belirtilmektedir. Çocukların cinsiyet, kardeş sayısı ve okul öncesi eğitime devam süresi değişkenlerinin ise sosyal problem çözme becerileri üzerinde anlamlı farklılık oluşturmadığı tespit edilmiştir (Yılmaz, 2016).

Yapılan bir araştırmada 60-72 aylık çocukların sosyal problem çözme becerilerinin duyguları açısından etkisi incelenmektedir. Bu araştırmaya Türkiye Konya iline bağlı ilçelerden 350 çocuk dahil edilmiştir. Araştırmada, çocukların duyguları anlama becerilerini belirlemek amacı ile "Denham Duygu Anlama Testi" ve sosyal problem çözme becerilerini belirlemek amacı ile "Wally Sosyal Problem Çözme Testi" kullanılmıştır. Araştırma sonucunda sosyal problem çözme becerilerinin çocukların cinsiyeti açısından farklılaşmadığı bulunmaktadır. Buna ek olarak yaş, kardeş sayısı, duyguları anlama becerilerine göre çocukların sosyal problem çözme beceri puanlarının pozitif yönde farklılaştığı bulgular arasındadır (Yılmaz ve Tepeli, 2013).

Yapılan başka bir araştırmada, çocuklar için sosyal beceri eğitimi programının 6 yaş çocukların sosyal problem çözme becerilerine etkisine bakılmıştır. Çocukların sosyal beceri eğitim programı ile gelişimlerine destek sağlanmasının sosyal uyumlarının geliştirebileceği öngörülmektedir. Araştırma için 6 yaşında olan 81 çocuk dâhil edilmiştir. Programa katılan çocukların prososyal davranışları gösterme sıklıkları arkadaşı tarafından oynama isteğinin reddedilmesinde en düşük puanı alırken (3.38 yani orta düzeyde), parasının olmamasında istediği nesneyi/yiyeceği alamaması ile üstesinden gelme (4.63) ve bahçe zamanında sınıfa gecikme durumunun üstesinden gelmesinde (4.71 en başarılı) en yüksek puanı almıştır. Araştırmanın sonucunda sosyal beceri eğitim programına katılan çocukların sosyal problem çözmede prososyal davranışları kullanma sıklıklarının yüksek olduğu belirtilmektedir (Dereli, 2008).

Yapılan başka bir araştırmada, sosyal beceri eğitimi programı ile desteklenmiş Montessori yönteminin anaokulu çocuklarının duyguları anlama ve sosyal problem çözme becerilerine etkisi incelenmiştir. Araştırma için anaokuluna devam eden 53 çocuk dahil edilmiştir.

Araştırmada veri toplama aracı olarak, Wally Duygular Testi ve Wally Sosyal Problem Çözme Testi kullanılmıştır. Çocukların sosyal problem çözme becerileri geliştirilerek sosyal hayatta uyumunun daha rahat olabileceğini, böyle bireyler yetiştirilmesini sağlayabileceğini söylemektedir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular araştırma sorusunun desteklendiğini göstermiştir (Kayılı, 2015).

Yapılan çalışmada, 5-6 yaş grubu çocuklarda bilişsel işlemler ile uyum ve davranış problemleri arasındaki ilişki bazı değişkenlere göre incelenmektedir. Araştırmaya özel ve devlet anaokullarına giden 240 çocuk dahil edilmiştir. Bilişsel işlemleri değerlendirmek için Bilişsel Değerlendirme sistemi (CAS) kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre bilişsel işlemlerle uyum ve davranış sorunları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Uyum ve davranış sorunlarının ise cinsiyet, yaş, okula başlarken güçlük yaşama, daha önce tanı alma, anne eğitim, anne yaşı ve baba yaşına göre anlamlı farklılıklar gösterdiği bulgular arasında yer almaktadır (Aslan, 2009).

1.3. Amaç

Çocuğun prososyal davranışında gelişiminin etkili olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle araştırmanın amacı, 60-72 aylık çocukların sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimlerinin prososyal davranışlarına etkisi incelenmektedir. 60-72 aylık çocukların sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimleri ile prososyal davranışları arasında pozitif ilişki beklenmektedir.

1.4. Hipotezler

Araştırmada cevap aranan temel problem aşağıda belirtildiği gibidir:

“60-72 aylık çocukların sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimleri prososyal davranışları arasında pozitif ilişki vardır.”

Buna göre;

1) 60-72 aylık çocukların sosyal gelişimleri ile prososyal davranışları arasında pozitif bir ilişki vardır.

2) 60-72 aylık çocukların duygusal gelişimleri ile prososyal davranışları arasında pozitif bir ilişki vardır.

3) 60-72 aylık çocukların bilişsel gelişimleri ile prososyal davranışları arasında pozitif bir ilişki vardır.

1.5.Alt Hipotezler

1) 60-72 aylık çocuklar arasında kız çocuklarının erkeklere oranla daha prososyal olması yönünde bir fark beklenmektedir.

2) 60-72 aylık çocukların kardeş sahibi olanların, kardeş sahibi olmayanlara oranla daha prososyal olması yönünde bir fark beklenmektedir.

1.6. Önem

Prososyal davranış çocuğun sosyal ilişkilerinde, sosyal hayatındaki uyum ve davranışlarında önemlidir. Bu doğrultuda 60-72 aylık çocukların prososyal davranışlarında sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimlerinin anlamlı etkisi olduğu varsayılmaktadır. Bu etkinin anlamlı olup olmadığını belirlemek çocuğun prososyal davranışları yönünden fikir sahibi olunmasını sağlayacaktır.

1.7. Varsayımlar

Bu araştırmanın varsayımları aşağıdaki gibidir;

1. Araştırmaya katılan 60-72 aylık çocukların normal gelişim gösteren ve herhangi bir özel durumu olmayan çocuklar olduğu varsayılmaktadır**.**

2. Demografik özelliklerin belirlendiği "Kişisel Bilgi Formu"na verilen cevaplar çocukların ve ailelerin gerçek durumlarını yansıtmaktadır.

3. Araştırmada kullanılan ölçekler ile araştırmanın amacı doğrultusunda doğru ve objektif bilgilere ulaşıldığı kabul edilmektedir.

1.8. Kavram ve Terimler

Prososyal davranışlar: Bir bireyin yararı için gönüllü olarak yapılan olumlu davranışlardır (Decety ve ark., 2015).

Diktatör oyunu (DG): Çocuklarda fedakârlık davranışını sistematik olarak incelemek için uygulanıyor (Benenson ve ark., 2007).

Benmerkezcilik: Bir şeyi başkasının bakış açısından görme ya da başkasının duygularını ve gereksinimlerini fark etme konusundaki yetersizliktir (Onur, 1998 s.239).

Bilişsel Gelişim: Çocuğun dünyayı ve kendini anlamasını, kavramasını sağlayan zihinsel süreçler ve faaliyetlerin gelişimidir (Budak, 2000, s:137).

Psikososyal Gelişim: Kişinin çevresindeki önemli insanlarla karşılıklı etkileşim yoluyla sosyal ve ruhsal anlamda gelişmesidir (Budak, 2000, s:624).

Biliş(cognition): Dünyayı tanıma, anlama ve öğrenmeyi içeren tüm zihinsel faaliyetlerkarşılığı kullanılan bir kelimedir (akt. Aydın,2005 s.53)

Zekâ bölümü (ZB): Her yaşı temsil eden çocukların sonuçları ile elde edilen standardizasyon tablolarından elde edilir (akt. Aydın, 2005 s.90).

Standford Binet Zekâ testi: 2-16 yaş arası çocuklarda zeka değerlendirmek için kullanılan sözel ve performans testidir (Öner, 1997).

BÖLÜM II

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Evreni ve Örneklem

Araştırmanın evreni İstanbul ili Kadıköy yakası sınırları içerisinde bulunan okul öncesi eğitim veren kurumlarda öğrenim görmekte olan ve ilköğretim okulunda öğrenim görmekte olan öğrenciler olarak belirlenmiştir. 60-72 aylık 50 katılımcı araştırmaya dahil edilmiştir.

2.2. İşlem

Gerekli izinler alınıp, ilgili okullarla bağlantı kurulmuştur. Okullarda görevli öğretmenleri aracılığıyla, veli onay formları ve demografik bilgi toplama formları velilere ulaştırılmıştır. Onay formları alınan ve uygulamaya katılmak isteyen çocuklara diktatör oyunu, empatik beceri ölçüm testi, Wally Sosyal Beceri ölçeği ve Standford Binet Zeka testi uygulanmıştır.

2.3. Kullanılan Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama amacıyla kullanılan araçlar şunlardır:

2.3.1. Bilgi Formu

2.3.2. Diktatör Oyunu

2.3.3. Wally Sosyal Beceri Ölçeği

2.3.4. Empatik Beceri Ölçüm Testi

2.3.5. Stanford Binet Zeka Testi

2.3.1 Bilgi Formu

Araştırmaya katılan çocukların demografik bilgilerini toplamak amacıyla araştırmacı tarafından bir bilgi formu hazırlanmıştır. Bu formda çocuğun adı ve soyadı, doğum tarihi, cinsiyeti, okul öncesi eğitimden yararlanıp yararlanmadığı ve çocuğun sağlık durumu ayrıca, anne ve babanın doğum tarihleri, sosyo-ekonomik düzeyleri, eğitim durumları ve sağlık bilgileri ile ilgili sorular yer almaktadır.

2.3.2 Diktatör Oyunu

Basit ekonomik oyunlardan Diktatör oyunu (DO), çocuklarda fedakârlık davranışını sistematik olarak incelemek için uygulanır. Çocuğa belirli sayıda verilen çıkartmaları kendisi ile bir başka kişi arasında paylaştırması istenir (Benenson, 2007). Yapılan araştırmalara göre, çıkartmaların küçük çocuklar arasında yüksek oranda değer gördüğünü ve dolayısıyla bu yaş grubundaki oyuncuların diktatör oyunları için uygun bir kaynak olduğunu göstermektedir (Benenson ve ark., 2007). On adet aynı olan çıkartmalar çocuğun önüne arkasında iki zarf ile konulmaktadır. Katılımcılara kendileri ve bilmediği başka bir çocuk arasındaki çıkartmaları nasıl dağıtacaklarına karar vermeleri gerektiği söylenmektedir. Kendileri için tutmak istedikleri çıkartmaları katılımcının adının yazıldığı sağ taraftaki zarfın içine koymaları istenmektedir. Diğer çocuğa ait çıkartmalar ise üzerinde adı yazılı olmayan sol taraftaki zarfın içine koymaları istenmektedir. Deneyci, çocuğun oyun yapılarını anlayabilmesi için örnekler vermektedir ve soruları sormaktadır (protokol için Ek 3'e bakınız). Çocuklar çıkartmaları dağıtırken deneyci başka bir tarafa dönerek çocukla ilgilenmemektedir. Tüm çıkartmalar tahsis edildikten sonra katılımcılar kendi zarflarını almaktadır. Araştırmaya katılan çocukların %18'i 1 çıkartma, %20'si ise 5 çıkartma paylaşmıştır.

2.3.3.Wally Sosyal Beceri Ölçeği

Geçerlilik ve güvenilirliği çalışması yapılmış olan Wally Sosyal Problem Çözme testinin çocukların sosyal problem çözme becerilerini değerlendirmek amacıyla kullanılabileceği belirtilmektedir (Kayılı ve Arı ,2015). Wally Sosyal Problem Çözme Testi'nin yapı geçerliğini incelemek amacıyla açıklayıcı faktör analizi tekniği kullanılmıştır. Verilerin faktör analizine uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Bartlett Sphericity Testi ile değerlendirilmiş olup KMO katsayısı değeri .814 olarak belirtilmektedir. Wally Sosyal Problem Çözme Testi'nin üç yaş çocukları için güvenirlik katsayısı .72 (n=50), dört yaş çocukları için .79 (n=145), beş yaş çocukları için .81 (n=504) olarak belirtilmektedir.

Çocukların sosyal becerisini değerlendirmek amacıyla çocuklara test içinde varsayımsal problem durumları anlatan renklendirilmiş 15 resimli kart gösterilir. Gösterilen resimdeki sorunla karşılaştıklarında "ne yaparsın" diye sorulur. Soru kartları kızlar ve erkek için ayrı oluşturulmuştur. Çocuğa sunulan durumlar 11 temayı kapsamaktadır. Reddedilme, adil olmamak, hata yapma, yalnızlık, aldatma, yasaklama, hayal kırıklığı, ikilemde kalma yetişkin tarafından onaylanmama, saldırıya uğrama problemi ile başa çıkmadır. Çocuğun verdiği cevaplar uygun bir çözüm içeren ve içermeyen cevaplar olarak ikiye ayrılır. Her uygun sosyal beceri içeren cevap için 1 puan, uygun olmayan cevap için ise 0 puan verilir. On beş sorunun tek faktör altında toplandığı testte, bu tek faktörün ölçeğe ilişkin varyansı açıklama oranı %36.17 dir (Kayılı, 2015). Araştırmaya katılan çocuklar 15 sorunun çoğunda yüksek oranda yardım isterim, öğretmenime söylerim, anneme veya babama söylerim gibi uygun bir çözüm içeren cevaplar vermişlerdir. Fakat 3.soru olan Farzet ki kardeşin seninle alay etmeye başladı ve sen de onunla alay ettin. Sonra annen (baban) ceza olarak seni odana gönderdi. Ne yaparsın? sorusuna %56'sı uygun bir çözüm olmayan ağlarım, küserim ve kardeşimi döverim gibi cevaplar vermiştir.

Diyelim ki sen oyuncak dükkanındaki bir oyuncağı çok istiyorsun, fakat baban onu almana izin vermiyor. Ne yaparsın? sorusuna %54'ü çığlık atarım, ağlarım gibi cevaplar vererek 0 puan almıştır. 7. soru olan Diyelim ki bir çocuk, bebeklerle oynadığın için sana bebek diyor. Ne yaparsın? sorusuna katılımcıların %56'sı o da bebek, salak derim, yumruk atarım gibi cevaplar vermiştir. Diyelim ki kardeşin iki haftadır yapmak için uğraştığın maketi kırdı. Ne yaparsın? sorusuna çocukların %66'sı onu döverim, ben de onun sevdiği oyuncağı kırarım gibi cevaplar vererek 0 puan almıştır.

2.3.4.Empatik Beceri Ölçüm Testi

Çocukların empatik becerilerini ölçmek amacı kullanılan batarya 3 bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde bir çocuğun 4 farklı duyguyu yansıtan fotoğrafları kullanılmıştır. Çocuk mutlu, üzgün, kızgın ve korkmuş ifadelerini yansıtmıştır. Araştırmaya katılan çocuklara fotoğraftaki çocuğun ne hissettiği sorulur ve çocuktan uygun ifadeyi söylemesi veya anlatması beklenir. Doğru duygu ifadelerine (mutlu, üzgün gibi) 2 puan, doğru duyguyu da içeren daha genel ifadelere (kötü hissediyor, heyecanlı gibi) 1 puan, yanlış duygu ifadelerine ve "bilmiyorum" yanıtlarına ise 0 puan verilmiştir. İkinci bölümde çocuklara kahramanı çocuk olan 4 senaryo okunur ve bu çocuğun ne hissettiği sorulur. Her bir senaryo kahramanın bu 4 temel duygudan birini yaşayacağı biçimde kurgulanmıştır. Senaryolarda kahramanın yaşadığı duygunun ismi verilmemiş, çocuklardan kahramanın içinde bulunduğu durumdan yaşadığı duyguyu tahmin etmeleri istenir. Çocuklar doğru duygu ifadesini kullandıklarında 2 puan, doğru duyguyu da içeren daha genel bir ifade kullandıklarında 1 puan, yanlış ifadelerde ya da bilmiyorum dediklerinde ise 0 puan verilmiştir. Üçüncü bölümde ise çocuklara öyküdeki kahramanın yanında olsalardı ne hissedecekleri ve ne yapacakları sorulur. Uygun empatik cevap içeren ifadelere 1 puan, uygun olmayanlara ise 0 puan verilmiştir. Bataryadan alınabilecek en düşük puan sıfır, en yüksek puan 20 dir.

Yirmi sorunun tek faktör altında toplandığı testte, bu tek faktörün ölçeğe ilişkin varyansı açıklama oranı % 31.15 dir (Kahraman, 2007,akt. Akbaş ve Temiz 2015). Araştırmaya katılan çocukların en az %55 si mutlu, üzgün gibi doğru duygu ifadelerini kullanarak 2 puan almıştır. %40 ı heyecanlı, kötü gibi ifadelerini kullanarak 1 puan almıştır. Katılımcıları %5 u ne olmuş ona, neden böyle bakıyor, ne hissediyor ki gibi soru kalıpları kullanarak doğru yanıtı verememiş ve 0 puan almıştır.

2.3.5.Stanford Binet Zeka Testi

Alfred Binet tarafından ortaya konan Stanford Binet Zeka Ölçeği, çocukların zekâ seviyesi hakkında bilgi sahibi olmak için kullanılır (Kezer , 2013). Stanford Binet zeka testi, 2-16 yaş arası çocuklarda zeka değerlendirmek için kullanılan sözel ve performans testidir. Ortalama uygulama süresi 1-1.5 saat arasıdır.

Bu test 60-72 aylık çocuklarda, çocuğun performansına göre ortalama 25-40 dakika sürmektedir. Testin, sözel ve performans maddelerinden oluşan L ve M paralel formları vardır. 2 ile 5 yaş arası grup için her yaş diliminde bir yedek test vardır. Testte ölçülen alanlar Sözel akıl yürütme, Sözcük dağarcığı, Kavrama,Saçmalıklar, Sözel ilişkiler, Soyut ve görsel akıl yürütme, kopyalama Kağıt kesme ve katlama, Niceliksel akıl yürütme, Nicelikler, Sayı dizileri, Kısa süreli bellektir (Öner, 1997).

2.4. Verilerin İstatistiksel Analizi

Araştırmada uygulanan ölçeklerin puanlanması sonucunda elde edilen verilerin istatistik analizleri SPSS paket programı ile yapılmıştır.

Örneklemin demografik özelliklerinin çıkarılmasında aileler tarafından doldurulan Bilgi Formu'ndan yararlanılmıştır.

BÖLÜM III

3.BULGULAR

3.1. Örneklemin Demografik Dağılımı

Örneklem grubu 50 çocuktan oluşmaktadır. En büyük katılımcı yaşı 71 aylık, en küçük katılımcı yaşı 61 aylık olup yaş ortalamaları 65 aylık bulunmuştur.

Tablo 1: Cinsiyet Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeler

	f	%
Kız	25	50.0
Erkek	25	50.0
Toplam	50	100.0

Tablo 1'de örneklem grubunun cinsiyet değişkenine göre frekans ve yüzdelik dağılımı görülmektedir. Buna göre; örneklem grubunun %50'sini kız, %50'sini erkek çocuklar oluşturmaktadır.

Tablo 2: Okul Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeler

	f	%
Devlet Okulu	8	16.0
Özel Okul	42	84.0
Toplam	50	100.0

Tablo 2'de örneklem grubunun devam ettikleri okul türü değişkenine göre frekans ve yüzdelik dağılımı görülmektedir. Buna göre; örneklem grubunun %16'sı devlet okulundan, %42'si özel okuldan oluşmaktadır.

Tablo 3: Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeler

	f	%
Tek Çocuk	25	50.0
İki Çocuk	16	32.0
Üç Çocuk	8	16.0
Dört Çocuk ve üstü	1	2.0
Toplam	50	100.0

Tablo 3'de örneklem grubunun kardeş sayısı değişkenine göre frekans ve yüzdelik dağılımı görülmektedir. Buna göre; örneklem grubunun %50'si tek çocuk, %16'sı bir kardeş, %8'i iki kardeş, %1'i üç ve daha fazla kardeşe sahiptir.

Tablo 4: Aile Yapısı Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeler

	f	%
Çekirdek aile	44	88.0
Kalabalık aile	6	12.0
Toplam	50	100.0

Tablo 4'de örneklem grubunun aile yapısı değişkenine göre frekans ve yüzdelik dağılımı görülmektedir. Buna göre; örneklem grubunun %88'ini çekirdek aile, %12'sini kalabalık aile oluşturmaktadır.

Tablo 5: Ailenin Sosyo-ekonomik Durum Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeler

	f	%
Düşük	3	6.0
Orta	19	38.0
İyi	27	54.0
Yüksek	1	2.0
Toplam	50	100.0

Tablo 5'de örneklem grubunun sosyo-ekonomik değişkenine göre frekans ve yüzdelik dağılımı görülmektedir. Buna göre; örneklem grubunun %6'sı düşük, %38'i orta, %54'ü iyi ve %2'si yüksek gelir düzeyine sahiptir.

Tablo 6: Annenin Öz/Üvey Olma Durum Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeler

	f	%
Öz	49	98.0
Üvey	1	2.0
Toplam	50	100.0

Tablo 6'da örneklem grubunun annenin öz veya üvey olma durum değişkenine göre frekans ve yüzdelik dağılımı görülmektedir. Buna göre; örneklem grubunun %98'i öz, %2'sini üvey oluşturmaktadır.

Tablo 7: Babanın Öz/Üvey Olma Durum Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeler

	f	%
Öz	48	96.0
Üvey	2	4.0
Toplam	50	100.0

Tablo 7'de örneklem grubunun babanın öz veya üvey olma durum değişkenine göre frekans ve yüzdelik dağılımı görülmektedir. Buna göre; örneklem grubunun %96'si öz, %4'ünü üvey oluşturmaktadır.

Tablo 8: Çocuğun Anne ve Babası Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeler

	f	%
Birlikte	35	70.0
Ayrı Yaşıyor	5	10.0
Boşanmış	10	20.0
Toplam	50	100.0

Tablo 8'de örneklem grubunun anne ve babasının birliktelik durumu değişkenine göre frekans ve yüzdelik dağılımı görülmektedir. Buna göre; örneklem grubunun %70'i birlikte, %10'u ayrı yaşıyor, %20'si boşanmış ebeveynlerden oluşmaktadır.

Tablo 9: Annenin Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeler

	f	%
Ortaokul Mezunu	2	4.0
Lise Mezunu	18	36.0
Üniversite Mezunu	26	52.0
Lisans üstü	4	8.0
Toplam	50	100.0

Tablo 9'da örneklem grubunu annenin eğitim durumu değişkenine göre frekans ve yüzdelik dağılımı görülmektedir. Buna göre; örneklem grubunun %4'ünü ortaokul mezunu, %36'sını lise mezunu,%52'sini üniversite mezunu,%8'sini lisans üstü oluşmaktadır.

Tablo 10: Babanın Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeler

	f	%
İlkokul Mezunu	1	2.0
Ortaokul Mezunu	1	2.0
Lise Mezunu	12	24.0
Üniversite Mezunu	30	60.0
Lisans üstü	6	12.0
Toplam	50	100.0

Tablo 10'da örneklem grubunu babanın eğitim durumu değişkenine göre frekans ve yüzdelik dağılımı görülmektedir. Buna göre; örneklem grubunun %2'sini ilkokul mezunu, %2'sini ortaokul mezunu, %24'ünü lise mezunu,%60'ını üniversite mezunnu,%12'sini lisans üstü oluşmaktadır.

Tablo 11: Cinsiyet Değişkenine Göre Prososyal Davranma Durumu

	Cinsiyet	***N***	***X***	***SS***	***t***	***df***	***p***
Diktatör Oyun	Kız	25	3.24	2.223	-,234	48	,816
	Erkek	25	3.40	2.598			

- ***P*>.05***

Katılımcıların prososyal davranma düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı olup olmadığını değerlendirmek amacıyla bağımsız gruplar için t-testi kullanılmıştır. Değerlendirme sonucunda anlamlı bir fark bulunamamıştır. $t(48) = .234$, $p=0.816$

Tablo 12: Ebeveynlerin Birliktelik Durumuna Göre Prososyal Davranma Durumu

	Birliktelik Durumu	***N***	***X***	***SS***	***t***	***df***	***p***
Diktatör Oyun	Birlikte	35	3.63	2.462	1.406	48	,166
	Boşanmış (Ayrı Yaşıyor)	15	2.60	2.131			

- ***P*>.05***

Analiz yapılırken ebeveynlerin boşanmış olma ve ayrı yaşama durumu tek bir grup olarak değerlendirmeye dahil edilmiştir. Katılımcıların prososyal davranma düzeylerinin ebeveynlerinin birliktelik durum değişkenine göre anlamlı olup olmadığını değerlendirmek amacıyla bağımsız gruplar için t-testi kullanılmıştır. Değerlendirme sonucunda anlamlı bir fark bulunamamıştır. $t(48) = 1.41$, $p=0.166$.

Tablo 13: Tek Çocuk Olma veya Kardeş Sahibi Olma Değişkenine Göre Prososyal Davranma Durumu

		N	***X***	***SS***	***t***	***df***	***p***
Diktatör Oyun	Tek çocuk	25	2.36	1.20	-3,07	48	,004*
	1 veya daha fazla kardeş	25	4.28	2.40			

- **P<.01**

Analiz yapılırken 1 veya daha fazla kardeşe sahip olma seçenekleri tek bir grup altına toplanmış olup tek çocuk olanlarla karşılaştırılmıştır. Katılımcıların tek çocuk olma veya kardeş sahibi olma değişkenine göre prososyal davranma düzeylerinin anlamlı farklılığa sahip olup olmadığını değerlendirmek amacıyla bağımsız gruplar için t-testi kullanılmıştır. Değerlendirme sonucunda kardeş sahibi olanların tek çocuk olan katılımcılara göre daha prososyal olduğu yönünde anlamlı bir fark bulunmuştur. $t(48) = 3.07$, $p=0.004$.

Tablo 14 : Sosyal, Duygusal Ve Bilişsel Gelişim Değişkenleri İle Prososyal Davranış Arasındaki İlişki

	Diktatör Oyun	**IQ**	**Empati**	**Wally**
Diktatör Oyun	__	.03	.21	.55**
IQ	.03	__	.29*	.23
Empati	.21	.29*	__	.31*
Wally	.55**	.23	.31*	__

- ****. P<.001**
- ***. P<.05**

Katılımcıların sosyal, duygusal ve bilişsel gelişim değişkenleri ile prososyal davranış arasındaki ilişki düzeylerinin anlamlı farklılığa sahip olup olmadığını değerlendirmek amacıyla korelasyon analizi kullanılmıştır. Değerlendirme sonucunda prososyal davranma ile bilişsel gelişim düzeyi arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Katılımcıların empati düzeyi ile prososyal davranma düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Ancak prososyal davranma ile sosyal beceri düzeyi arasındaki ilişki istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı bulunmuştur. $r(50) = .55$, $p<.001$ Bunun yanı sıra bağımsız değişkenlerin kendi içinde anlamlı ilişki gösterdiği bulunmuştur. Katılımcıların bilişsel gelişimi ile empati düzeyleri arasındaki ilişki istatistiksel açıdan pozitif yönde anlamlı bulunmuştur. $r(50) = .29$, $p<.05$Katılımcıların sosyal becerileri ile empati düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. $r(50) = .31$, $p<.05$

BÖLÜM IV

4.SONUÇ

Bu araştırma ile çocukların prososyal davranışları üzerinde sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimlerinin etkisi araştırılmıştır.

Literatüre bakıldığında prososyal davranışın çocukların sosyal uyumları ve başka bireylerle ilişkilerinde etkili olduğu görülmektedir. Araştırma sonucuna göre çocuğun prososyal davranış düzeyi belirlenerek gerek görüldüğü takdirde gelişim düzeylerinin desteklenebileceği düşünülmektedir.

Araştırma için 50 çocuk katılımcı ve aileye ulaşılmıştır. Araştırmanın bağımlı değişkeni prososyal davranış, bağımsız değişkenler ise çocukların sosyal, duygusal ve bilişsel gelişim düzeyleridir.

Yılmaz (2016)' ya göre, çocukların cinsiyet değişkeninin ise sosyal problem çözme becerileri ve prososyal davranışları üzerinde anlamlı farklılık oluşturmamaktadır. Yılmaz ve Tepeli (2013)'ye göre, 60-72 aylık çocukların sosyal problem çözme becerilerinin duyguları açısından etkisi incelendiğinde çocukların cinsiyeti açısından farklılaşmamaktadır. Aslan (2009)'a göre, 5-6 yaş grubu çocuklarda bilişsel işlemler ile uyum ve davranış problemleri arasındaki ilişki bazı değişkenlere göre incelendiğinde kız ve erkek öğrencilerin probleme olumlu yönelim puanları arasında anlamlı düzeyde fark bulunamamıştır. Fakat kız öğrencilerin sosyal problem çözme puan ortalamaları erkek öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulgular arasındadır. Tablo 1'de örneklem grubunun %50'sinin kız, %50'sinin erkek olduğu görülmektedir. Örneklem grubunun cinsiyet değişkenine göre uygulanan t Testi sonuçlarına göre, ortaya çıkan anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Tablo 2'de araştırmaya örneklem grubunun özel ve devlet okuluna gitme oranı görülmektedir. Katılımcıların %16'sı devlet okulu, %84'ü özel okula gittiği görülmekte olup okul değişkenine göre anlamlı bir değerlendirme yapılamamaktadır.

Örneklem grubunun annelerinin eğitim düzeylerinin %4'ünü ortaokul mezunu, %36'sını lise mezunu, %52'sini üniversite mezunu, %8'sini lisans üstü olduğu Tablo 9'da, babaların eğitim düzeylerinin %2'sini ilkokul mezunu, %2'sini ortaokul mezunu, %24'ünü lise mezunu, %60'ını üniversite mezunu, %12'sini lisans üstü olduğu ise Tablo 10'da belirtilmiştir.

Ebeveynlerin birliktelik durumuna göre çocukların prososyal davranışlarının değişebileceği öngörülmüş olup Tablo 12'de ebeveynlerin birliktelik durumuna göre prososyal davranma durumu düzeylerinin nasıl bir farklılık gösterdiğine bakılmış; anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Angerer ve ark. (2015)'na göre; kardeş sayısının fazla olduğu çocuklarda, kardeş sayısı az olan veya tek çocuk olan çocuklara göre başkalarını daha az düşünmektedir. Bunun aksine Yılmaz (2016)'ya göre, 48-72 aylık Çocukların kardeş sayısı değişkeninin ise sosyal problem çözme becerileri ve prososyal davranışları üzerinde anlamlı farklılık oluşturmamaktadır. Tablo 13'e bakıldığında kardeşe sahip olan çocukların tek çocuk olan çocuklara oranla daha prososyal olduğu yönünde anlamlı bir fark bulunmuştur.

Dereli (2008)' ya göre; Sosyal Beceri Eğitim programına katılan çocukların sosyal problem çözmede prososyal davranışları kullanma sıklıklarının yüksek olduğunu belirtmektedir. Bu görüş desteklenmiş olup Tablo 14'e bakıldığında prososyal davranış ile sosyal beceri arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Bilişsel gelişim ve duygusal gelişim ile prososyal davranış arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Ancak bağımsız değişkenler arasında anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur. Çocukların bilişsel gelişimleri ile duygusal gelişimleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bunun yanı sıra, sosyal gelişim ile duygusal gelişim arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

4.1.Sınırlılıklar

Bu araştırmanın sınırlılıkları aşağıda belirtildiği gibidir:

1) Araştırmaya İstanbul ili Anadolu Yakası içindeki ilçelerde okul öncesi eğitim veren ve araştırmaya dahil edilen okullarla sınırlıdır.
2) Araştırma, kullanılan Stanford Binet Zeka Testi'nin alt testlerin kapsadığı boyutlarla sınırlıdır.
3) Araştırma, çocukların duygusal gelişim düzeylerini belirlemek amacıyla kullanılan Denham Duygu Anlama ölçeğinin kapsadığı boyutlarla sınırlıdır.
4) Araştırma, çocukların sosyal gelişim düzeylerini belirlemek amacıyla kullanılan Wally Sosyal Beceri ölçeğinin kapsadığı boyutlarla sınırlıdır.
5) Araştırmanın örneklem grubunun görsel, işitsel, fiziksel ve zihinsel olarak herhangi bir sağlık problemi bildirilmeyen çocuklar oluşturmaktadır.

4.2.Öneriler

Yapılan araştırmanın sonucunda elde edilen bilgiler doğrultusunda yapılabilecek öneriler aşağıda belirtildiği gibidir:

1) Araştırma çocukların prososyal davranışlarının sosyal,duygusal ve bilişsel gelişimleri ile ilişkisine bakılmak amacıyla 5 yaş çocukları ile yapılmıştır. Benzer bir çalışmanın daha büyük yaş grupları ile de yapılması yararlı olacaktır.
2) Elde edilen bulguların genellenebilmesi ve etki eden diğer etkenlerden daha iyi ayırt edilebilmesi amacıyla aynı araştırma daha geniş bir örneklem grubu üzerinde yapılabilir.

3) Katılımcıların çoğunluğu gerekli izinlerin alınamamasından dolayı özel okullardan şeçilmiştir. Aynı araştırma devlet okulu sayısı fazla seçilerek uygulanabilir.
4) Ailelerin ne kadar prososyal olduğu ve çocuklarının prososyal davranmalarına ne ölçüde katkıda bulunduklarını araştırmaya dahil etmek elde edilen bulguların çeşitliliğini arttıracaktır.
5) Bağlanma teorisinin çocukların prososyal davranışları üzerinde etkili olabileceği düşünülerek daha kapsamlı bir demografik form ve ölçek hazırlanarak yapılması önerilmektedir.
6) Araştırmada bilişsel gelişim için Stanford Binet Zeka testinden alınan toplam skora göre değerlendirme yapılmış olduğundan daha detaylı bir analiz için sözel ve performans düzeyleri ayrı incelenerek bilişsel gelişim düzeyleri için daha kapsamlı bilgi elde edilebilir.

KAYNAKLAR

Akbaş, B., Temiz, G., (2015). 60-66 Aylık Çocukların Empati Beceri Düzeylerininin Anne Empati Beceri Düzeyi Açısından İncelenmesi, Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 5 (2), 106-112.

Angerer, S., Rützler, G. D., Lergetporer, P., Sutter, M., (2015). Donations, risk attitudes and time preferences: A study onaltruism in primary school children. *Journal of Economic Behavior & Organization, 115,* 67–74.

Aslan M., (2009). *5-6 Yaş Grubu Çocuklarda Bilişsel İşlemler İle Uyum ve Davranış Problemleri Arasındaki İlişkinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*, İstanbul Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.

Aydın, B., (2005). *Çocuk ve Ergen Psikolojisi:* Nobel Basımevi, 2.Baskı.

Blake, R. P., Piovesan, M., Montinari, N., Warneken, F., Gino, F., (2015). Prosocial norms in

the classroom: The role of self-regulationin following norms of giving, *Journal of Economic Behavior & Organization, 115,* 18–29.

Blake, R. P., Rand, G. D., (2010). Currency value moderates equity preference among young children, *Evolution and Human Behavior, 31,* 210–218.

Benenson, F. J., Pascoe, J., Radmore, N., (2007). Children's altruistic behavior in the dictator game, *Evolution and Human Behavior, 28,* 168– 175.

Benozio A., Diesendruck G., (2015). Parochialism in preschool boys' resource allocation. *Evolution and Human Behavior, 36,* 256–264.

Budak,S., (2000). *Psikoloji Sözlüğü,* Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.

Chiang Y., Wu C., (2015). Social influence and the adaptation of parochial altruism: a dictator-game experiment on children and adolescents under peer influence, *Evolution and Human Behavior, 36,* 430–437.

Decety, J., Cowell, J. M., Lee,K., Mahasneh, R.,Smith,M.S, Selcuk, B., Zhou, X., (2015). The Negative Association between Religiousness and Children's Altruism across the World, *Current Biology, 25,* 1-6.

Dereli, E. (2008). Çocuklar İçin Sosyal Beceri Programının 6 Yaş Çocukların Sosyal Problem Çözme Becerilerine Etkisi, Selçuk Üniversitesi, Doktora Tezi.

Erwin, P., (2000). *Çocuklukta ve Ergenlikte Arkadaslık***,** Çeviren: Osman Akınhay, Alfa Yayınları.

Eskinazi, Layla (2003) "5;(0)-7;(12) Yaş Çocuklarına Yönelik Dil Kullanım Yeteneklerini Belirleyen Ölçeğin Oluşurulması ve Geçerlik Güvenirlik Çalışması", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Fehr, E., Bernhard, H., Rockenbach, B., (2008). Egalitarianism in young children, *Nature,* 454, 1079-1084.

Gezici, Songül (2003) "Çocuk Psikopatolojisinde Gelişimsel Modeller", Türk Psikoloji Bülteni, 9, 30-31, ss:56-64, Türk Psikologlar Derneği.

Gummerum, M., Hanoch, Y., Keller, M., Parsons, K.,Hummel, A., (2010). Preschoolers' allocations in the dictator game: The role of moral emotions, *Journal of Economic Psychology, 31,* 25–34.

Kahraman, H. (2007). *Empatik Beceri Eğitiminin Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Empatik Becerilerine ve Sorun Davranışlarına Etkisi*. Yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi, Mersin.

Karaca N.,Gündüz A.,Aral N., (2011). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Sosyal Davranışının İncelenmesi, *Kuramsal Eğitimbilim, 4 (2),* 65-76.

Kayılı G., Arı R., (2015). Wally Sosyal Problem Çözme Testi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi, 2 (3),* 51-60.

Kayılı, G., (2015). *Sosyal Beceri Programı İle Desteklenmiş Montessori Yönteminin Anaokulu Çocuklarının Duyguları Anlama Ve Sosyal Problem Çözme Becerilerine Etkisi*,Doktora Tezi.

Kezer, F., (2013). *Bilgisayar Ortamında Bireye Uyarlanmış Test Stratejilerinin Karşılaştırılması*, Doktora Tezi, Eylül.

Morris, Charles G. (Çev: B.Ayvaşık; M. Sayıl) (2002) "*Psikolojiyi Anlamak*", Türk Psikologlar Derneği Yayınlara, Ankara.

Onur, B., (1998). *Çocuk ve Ergen Gelişimi*: İmge Kitabevi, 3.basım.

Öner, N., (1997). Türkiye'de kullanılan Psikolojik testler bir başvuru kaynağı, *Boğaziçi Üniversiteli Yayınları*, 3.basım.

Posid, T., Fazio, A., Cordes, S., (2015). Being Sticker Rich: Numerical Context Influences Children's Sharing Behavior. *Plos One,* 10(11): e0138928.

Sonmaz, Sibel (2002) "Problem Çözme Becerisi İle Yaratıcılık ve Zeka Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Sroufe, L.A., (1997). *Emotional Development: The Organization of Emotional Life in The Early Years*, Cambridge, Cambridge University Press.

Şengül, Yıldız (1997) "Beş Farklı Yaş Grubu Üzerinde Somut İşlemler Devresiyle İlgili Bir Piagetci Bilişsel Gelişim Testinin Standardizasyon Çalışması ve Wisc-R Testi İle Aralarındaki Korelasyon", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yavuzer, H., (1997). *Bedensel, zihinsel ve sosyal gelişimiyle Çocuğunuzun ilk 6 yılı*: Remzi kitabevi,1.Basım.

Yılmaz E., Tepeli K., (2013). 60-72 Aylık Çocukların Sosyal Problem Çözme Becerilerinin Duyguları Anlama Becerileri Açısından İncelenmesi, *17 (2).*

Yılmaz E., (2016). *48-72 Aylık Çocuklara Yönelik Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği'nin Geliştirilmesi*, Doktora Tezi.

Zhu, Y., Guan, X., Li, Y., (2015). The effects of intergroup competition on prosocial behaviors in young children: a comparison of 2.5–3.5 year-olds with 5.5–6.5 year olds, *Frontiers in Behavioral Neuroscience*, 16-1.

EKLER

EK 1 Bilgi Formu

EK 2 Diktatör Oyun

EK 3 Empatik Beceri Ölçüm Testi

EK 3.1 Empati Düzeyini Belirleme Uygulaması Kayıt Formu

EK 3.2 Senaryolar

EK 3.3 Duygu İfadeleri

EK 4 Wally Sosyal Beceri Ölçeği

EK 4.1. Erkek Çocuklar İçin

EK 4.2. Kız Çocuklar İçin

EK 5 Standford Binet Zeka Testi

EK 1

DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

1.Çocuğun Adı Soyadı(Örn:Ali Ahmet, A.B. şeklinde belirtiniz)……..

2.Çocuğun Doğum Tarihi:(gün,ay ve yıl olarak belirtiniz)…….

3.Çocuğun cinsiyeti

( ) Kız, ( ) Erkek

4.Okuduğu Okul

( ) Devlet Okulu, ( ) Özel Okulu, ( ) Diğer:(lütfen belirtiniz.)……

5.Kaç çocuğunuz var?

( ) Tek, ( ) 2, ( ) 3, ( ) 4 ve üstü

6. Formu doldurduğunuz çocuk kaçıncı çocuğunuz?

( ) Birinci, ( ) İkinci, ( ) Üçüncü, ( ) Dördüncü, ( ) Diğer(belirtiniz…….)

7.Aile yapısı

( ) Çekirdek aile(anne,baba ve çocuklar)

( ) Kalabalık aile (anneanne,babaanne gibi diğer yetişkinlerle birlikte)

8.Ailenin Gelir Düzeyi

( ) Düşük (2.000tl ve altı) , ( ) Orta(2.000-3.500tl arası), ( ) İyi (3.500-5.000tl arası),

( ) Yüksek (5.000tl ve üstü)

9. Annenin öz/üvey olma durumu

( ) Sağ ve öz ( ) Sağ ve üvey

10.Babanın öz/üvey olma durumu

( ) Sağ ve öz ( ) Sağ ve üvey

11.Anne vefat ettiyse çocuğun o zaman ki yaşı nedir?

( ) Doğum sırasında, ( ) doğum ile 5 yaş arasında, ( ) 7 yaşından önce

12. Baba vefat ettiyse çocuğun o zaman ki yaşı nedir?

( ) Doğmadan önce, ( ) doğum ile 5 yaş arasında, ( ) 7 yaşından önce

13. Çocuğun anne ve babası,

( ) Birlikte, ( ) Ayrı yaşıyor, ( ) Boşanmış

14. Annenin eğitim düzeyi nedir?

( ) Okur yazar değil ( ) İlkokul mezunu

( ) Ortaokul mezunu ( ) Lise mezunu

( ) Üniversite mezunu ( ) Lisans üstü

( ) Doktora

15.Babanın eğitim düzeyi nedir?

( ) Okur yazar değil ( ) İlkokul mezunu

( ) Ortaokul mezunu ( ) Lise mezunu

( ) Üniversite mezunu ( ) Lisans üstü

( ) Doktora

16.Çocuğun aşağıda belirtilen alanlarda teşhis edilmiş ciddi bir hastalığı var mı?

( ) Görme, ( ) İşitme, ( ) Zihinsel, ( ) Bedensel/Fiziksel, ( ) Hiçbiri

17.(Eğer hastalık varsa) Hastalık durumu

…….

EK 2

Diktatör Oyun

Giriş

Seninle oyun oynamak istiyorum. Bu oyuna çıkartma oyunu denir. Bu oyunda, sen kendin ve başka bir çocuk için çıkartma alacaksın. Sen diğer çocuğu görmeyeceksin ve kim olduğunu bilmeyeceksin.

Çıkartma

(Masanın üzerinde, birbirine bitişik olarak bir sıra oluşturan on etiket çıkartılmıştır) Bak, çıkartmalar burada. Onları benimle saymak ister misin? (Sayım çocuğa bırakılır). On tane etiket var. Bu zarf içine kendin için istediğin çıkartmaları koyacaksın. (Sol zarfın üzerine gelin). Bu zarfa adını yazacağım, senin olduğunu anlayabilmek için. Diğer zarf diğer çocuğa aittir. (Sağdaki zarfın üzerine gelin). Bu zarf üzerine bir isim yazmayacağım, çünkü bu çocuğun kim olduğunu bilmiyorsun. Diğer çocuğa vermek istediğin çıkartmaları bu zarfa koyacaksın.

Sorular

1.Kaç çıkartmaya sahipsin?

☐ Doğru Cevap(10)

☐ Yanlış cevap(Diğer Rakamlar)

2.Kendin için istediğin çıkartmaları nereye koydun?

☐ Doğru cevap(Sol zarf)

☐ Yanlış cevap(Sağ zarf)

3.Diğer çocuk için ayırdığın çıkartmaları nereye koydun?

☐ Doğru cevap(Sağ zarf)

☐ Yanlış cevap(Sol zarf)

Karar verme

Şimdi kararı verebilirsin. Gözlerimi kapatacağım, böylece tek başına kendin karar verebilirsin. Çıkartmaları zarflara koyduktan sonra, bana bildir. (Çocuk karar verir, zarfını alır).

Çıkartma oyunu kararı

Çocuk odadan ayrıldıktan sonra kaydedilir , sağdaki zarf kontrol edilir!

Katılımcı diğer çocuğa kaç tane çıkartma verdi? _____Çıkartma

EK 3

Empatik Beceri Ölçüm Testi

3.1.Empati Düzeyini Belirleme Uygulaması Kayıt Formu

Adı-soyadı:

Doğum tarihi:

Uygulama tarihi:

1) İlk aşama: Yüz ifadelerinin adlandırılması

Üzgün Kızgın Korkmuş Mutlu

2) Senaryolar da ki kahramanların ne hissettiğini adlandırma

1.Senaryo:

2.Senaryo:

3.Senaryo:

4.Senaryo:

4) Duruma uygun tepki verebilme: Senaryodaki durumun yaşandığı ortamda olsaydın ne yapardın?

1.Senaryo:

2.Senaryo:

3.Senaryo:

4.Senaryo:

EK 3.2

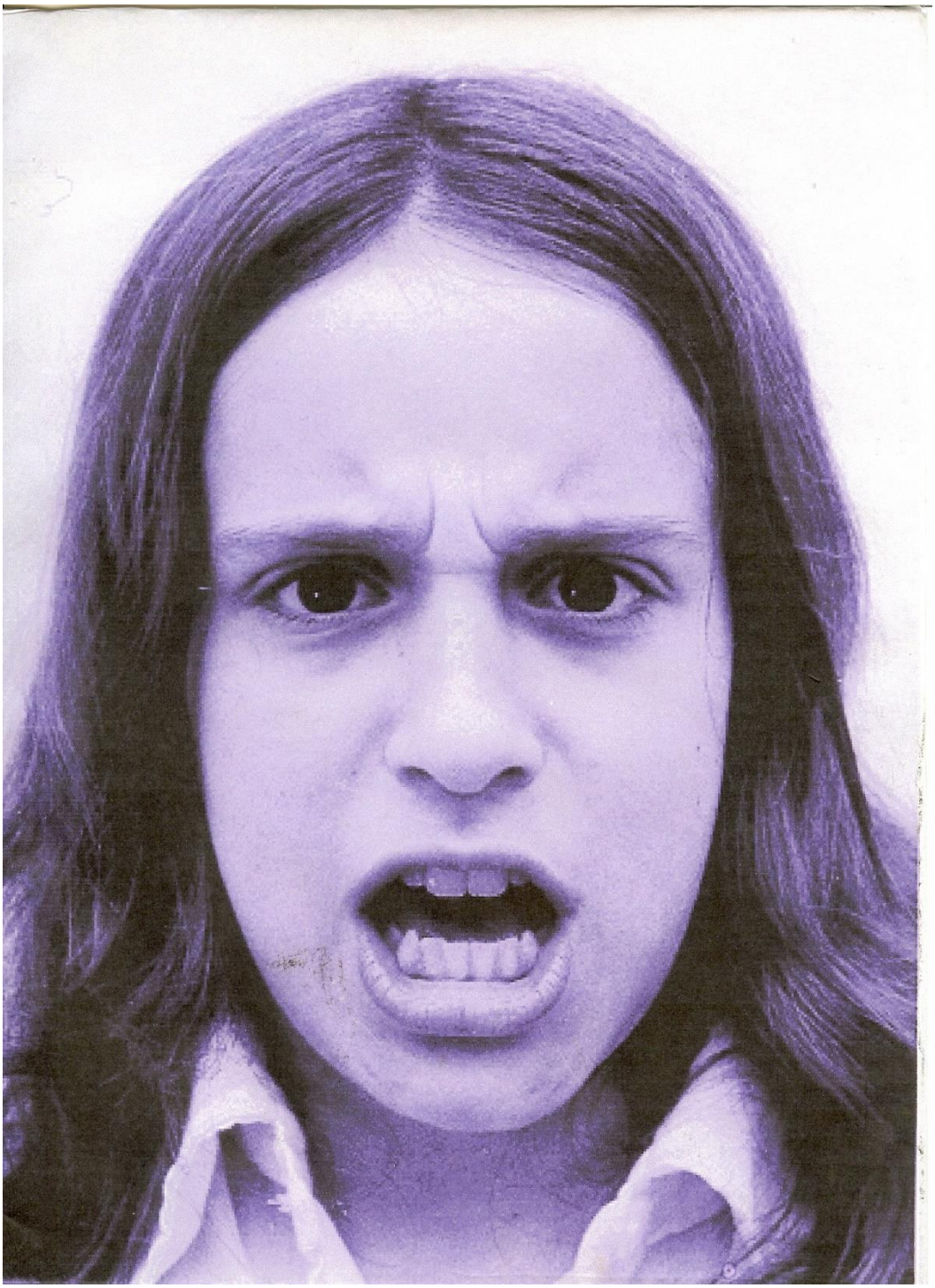
Empatik Beceri Ölçümü Alınırken Kullanılan Senaryolar

1) Taner legolarıyla oynarken çok güzel bir uçak yaptı. İlk defa bu kadar güzel bir uçak yapmıştı. Bunu kreş de ki en yakın arkadaşına göstermek istedi. Sırt çantasına yerleştirdi ve servisi beklemeye başladı. Servisle kreşe geldiğinde koşarak sınıfına girdi. Uçağını çıkarıp en yakın arkadaşına göstermek için sabırsızlanıyordu. Uçağını çantasından çıkardı. Arkadaşı sınıfta yoktu. Öğretmeni arkadaşının grip olduğu için kreşe gelemediğini söyledi.
2) Babası Sude'ye doğum gününde çok istediği puzzle'ı aldı. Sude oldukça karışık olan puzzle'ı oluşturmakta güçlük çekiyor tek başına tamamlayıp anne babasına sürpriz yapmak istediği için kimseden yardım istemiyordu. Bir hafta sonu kahvaltıdan sonra puzzle'ını çıkardı ve büyük bir kararlılıkla çalışmaya başladı. Kısa bir süre sonra son parçayı da yerleştirerek tamamladı.
3) Serbest oyun saatiydi. Çocukların bazıları oyun odasında çeşitli oyuncaklarla oynuyorlardı. Bazıları da bahçede oynuyorlardı. Tuğçe önce oyun odasında bebeklerle oynadı. Daha sonra bahçeye çıkmaya karar verdi. Önce biraz salıncakta sallandı. Daha sonra kaydıraktan kaymaya karar verdi. Kaydıraktan kaydı. Ayağa kalkamadan kocaman bir arının yüzüne doğru hızla geldiği gördü.

4) Ahmet okuldan geldi. Üstünü değiştirdi. Topunu alıp parka gidecekti. Annesi parkta top oynamasına izin vermişti. Ahmet top oynamayı çok seviyordu. Parkta pota da vardı. Topunu potadan geçirmeye çalışıyordu. Topu biraz hızlı atınca top potanın üstünden parkın dışına çıktı. Ahmet topunu almak için parkın dışına doğru koşmaya başladı. Bu arada parkın dışındaki çocuklardan biri Ahmet'in topunu almış kaçıyordu.

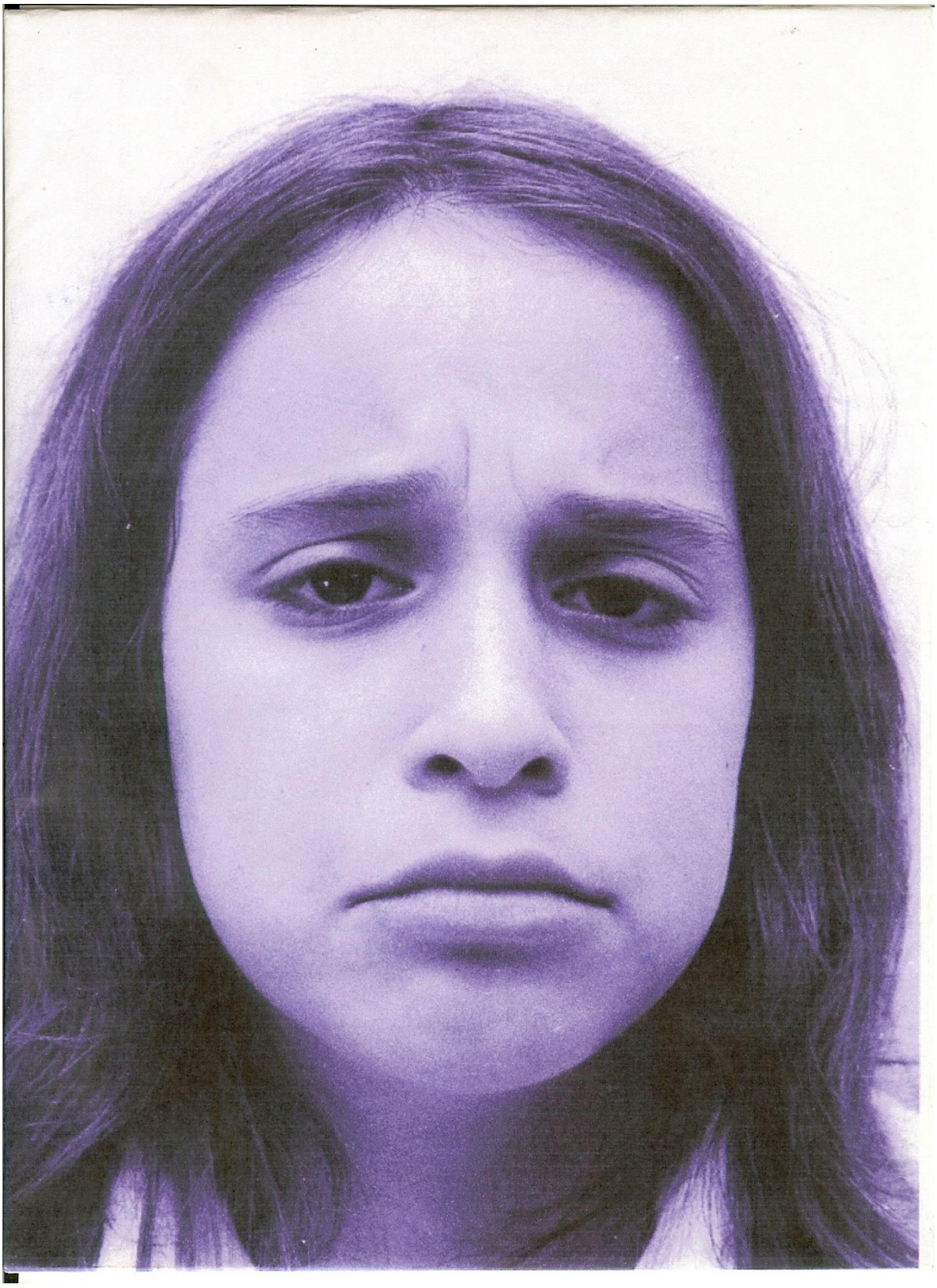
EK 3.3

Duygu İfadeleri

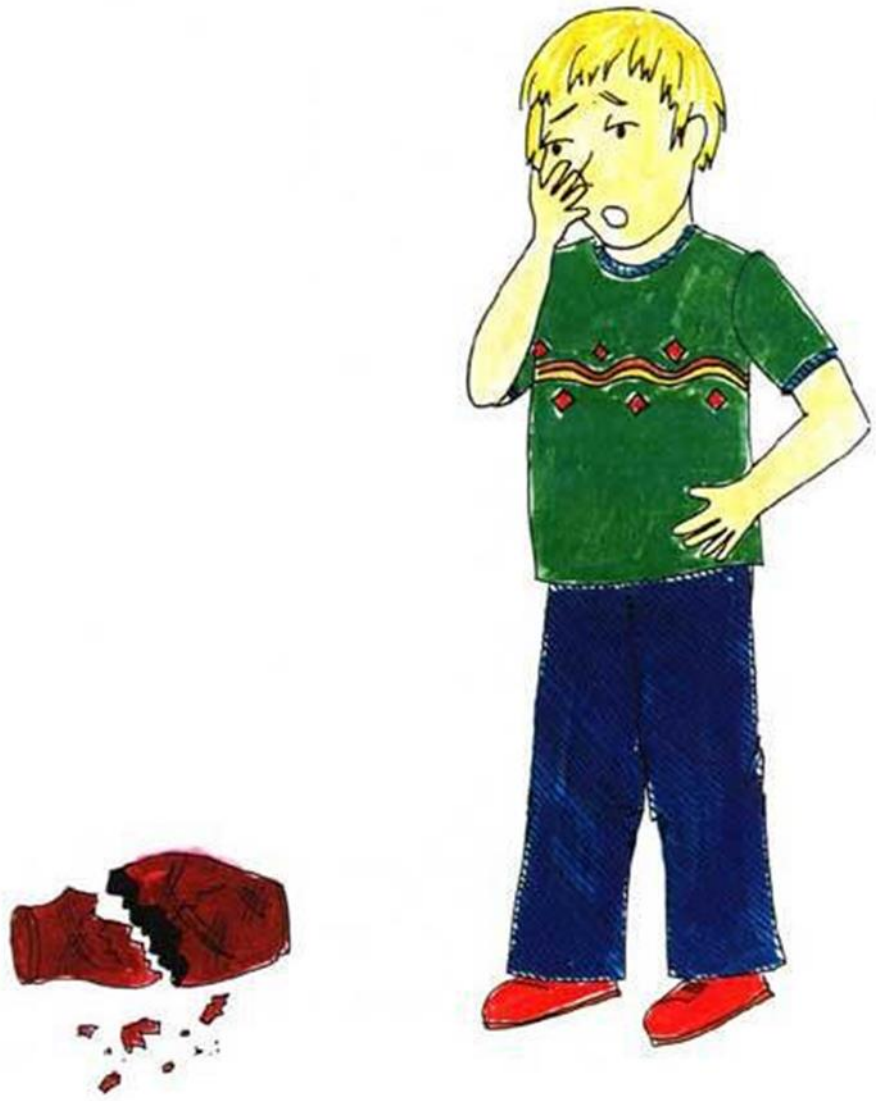
EK 4

4.1.Wally Sosyal Beceri Ölçeği Erkek Çocuklar İçin

1- Bir arkadaşınla oynamak istiyorsun ama o seninle oynamak istemiyor. Ne yaparsın?

2- Diyelim ki annenin en çok sevdiği vazoyu kırdın. Ne yaparsın?

3- Farzet ki kardeşin seninle alay etmeye başladı ve sen de onunla alay ettin. Sonra annen (baban) ceza olarak seni odana gönderdi. Ne yaparsın?

4- Diyelim ki okuldaki bir çocuk seninle sürekli alay ediyor. Ne yaparsın?

5- Diyelim ki sen oyuncak dükkanındaki bir oyuncağı çok istiyorsun, fakat baban onu almana izin vermiyor. Ne yaparsın?

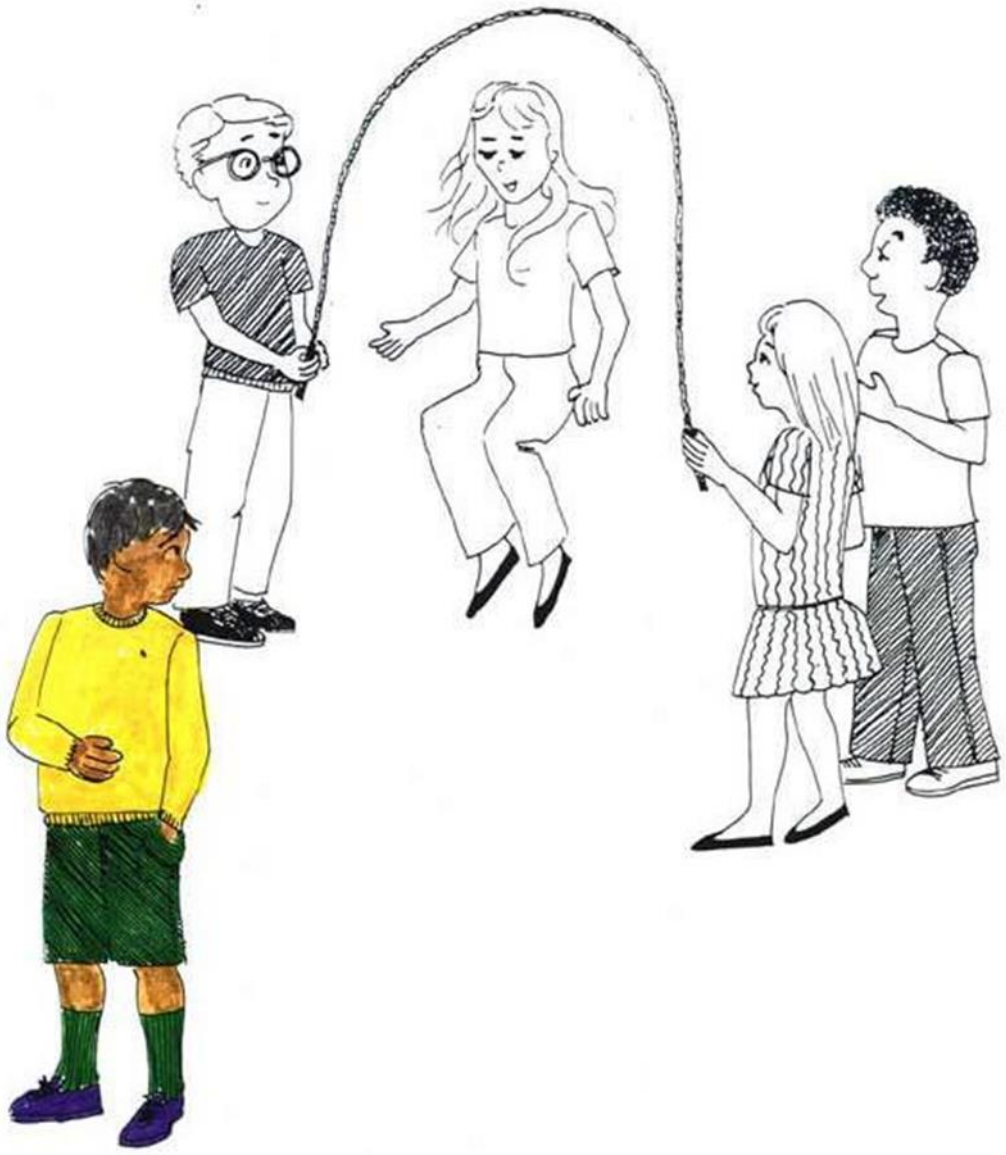
6- Diyelim ki annenin özel bir günde giymen için aldığı pantolonunu yırttın. Ne yaparsın?

7- Diyelim ki bir çocuk, bebeklerle oynadığın için sana bebek diyor. Ne yaparsın?

8- Farzet ki yalnızsın ve oyun alanındaki diğer çocuklarla oynamak istiyorsun. Ne yaparsın?

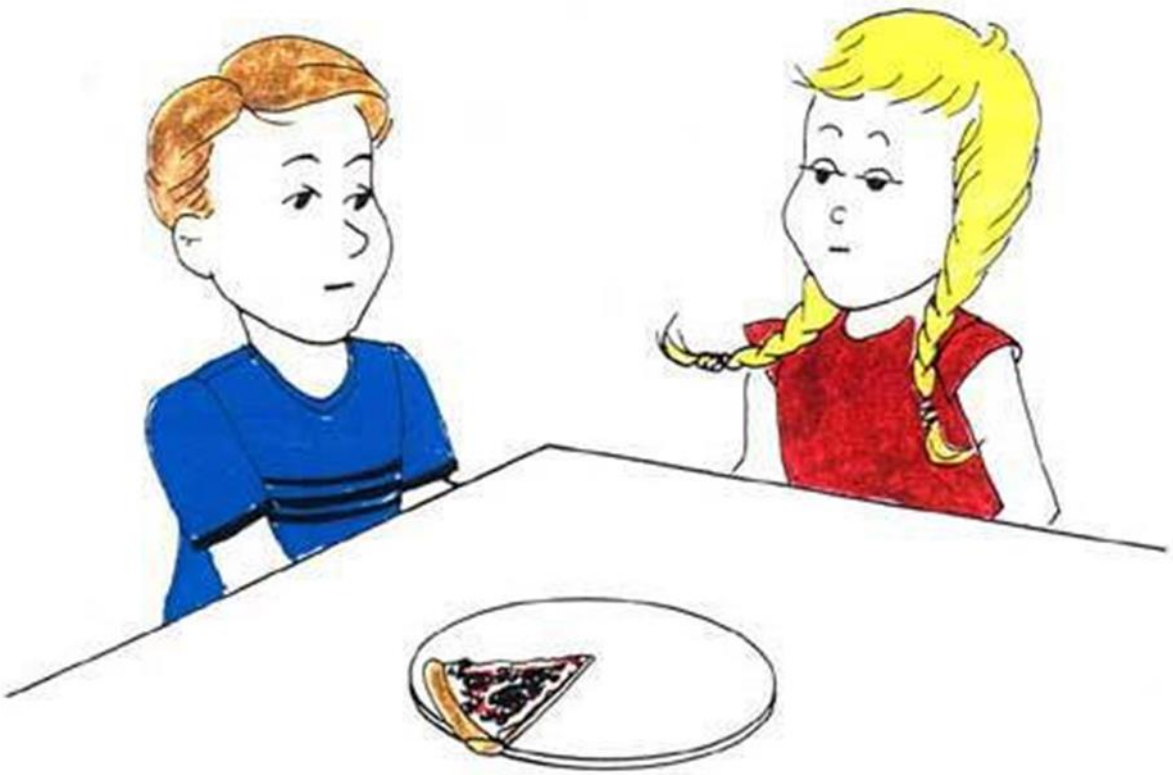
9- Diyelim ki daha sonra yemek için sakladığın kekin birden bire ortadan kayboldu ve kardeşinin ağzında kek parçaları var. Ne yaparsın?

10- Diyelim ki kardeşin iki haftadır yapmak için uğraştığın maketi kırdı. Ne yaparsın?

11- Farzet ki bir parça pasta kaldı ve hem sen hem de kardeşin onu yemek istiyor. Ne yaparsın?

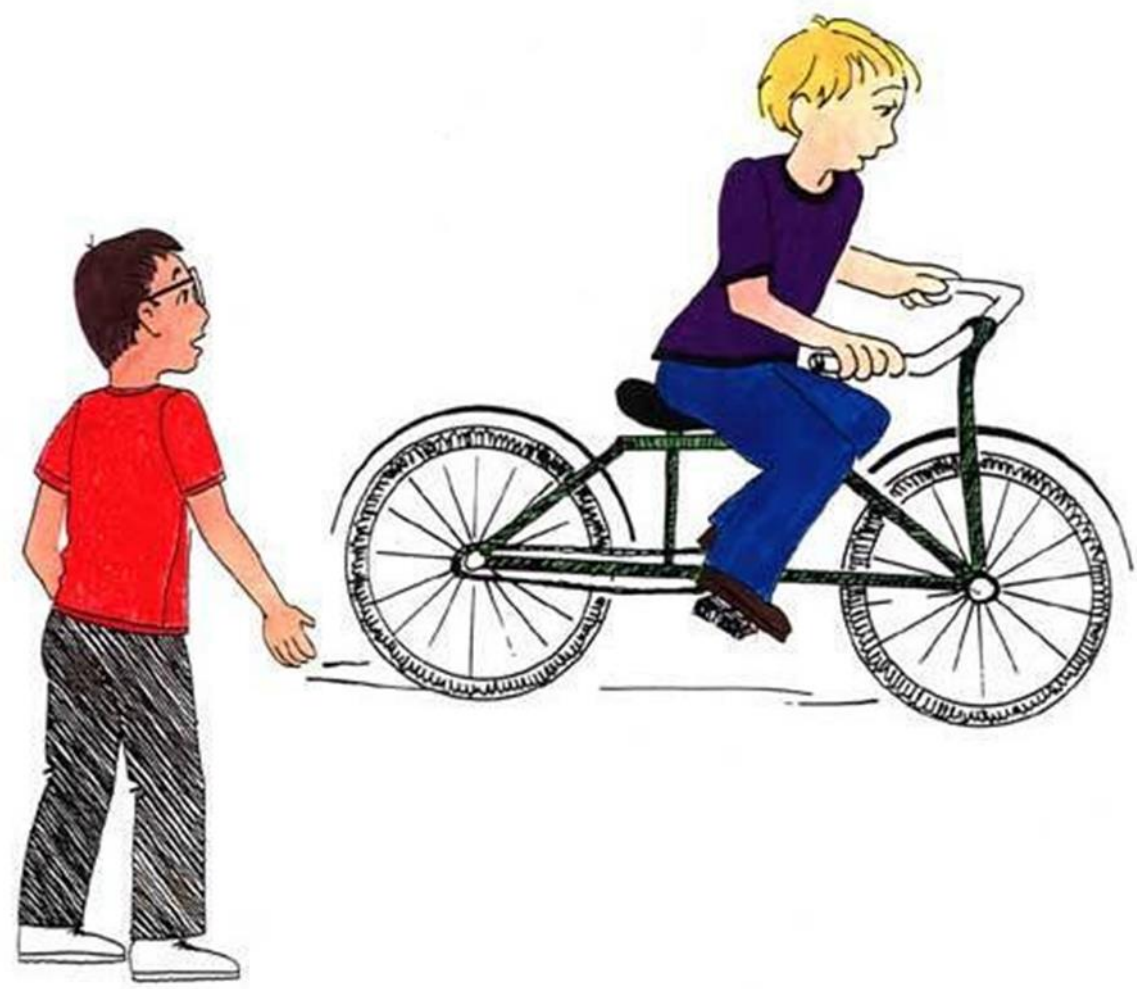
12- Diyelim ki bahçeden sınıfa zamanında dönmediğin için öğretmenin sana çok kızdı. Ne yaparsın?

13- Diyelim ki senden çok küçük bir çocuk sana vurmaya başladı. Ne yaparsın?

14- Diyelim ki bir çocuk uzun süredir bisiklete biniyor ve sende bisiklete binmek istiyorsun. Ne yaparsın?

15- Diyelim ki mahallenize yeni taşınmış bir çocukla tanışmak istiyorsun. Ne yaparsın?

4.2.Wally Sosyal Beceri Ölçeği Kız Çocuklar İçin

1- Bir arkadaşınla oynamak istiyorsun ama o seninle oynamak istemiyor. Ne yaparsın?

2- Diyelim ki annenin en çok sevdiği vazoyu kırdın. Ne yaparsın?

3- Farzet ki kardeşin seninle alay etmeye başladı ve sen de onunla alay ettin. Sonra annen (baban) ceza olarak seni odana gönderdi. Ne yaparsın?

4- Diyelim ki okuldaki bir çocuk seninle sürekli alay ediyor. Ne yaparsın?

5- Diyelim ki sen oyuncak dükkanındaki bir oyuncağı çok istiyorsun, fakat baban onu almana izin vermiyor. Ne yaparsın?

6- Diyelim ki annenin özel bir günde giymen için aldığı pantolonunu yırttın. Ne yaparsın?

7- Diyelim ki bir çocuk, bebeklerle oynadığın için sana bebek diyor. Ne yaparsın?

8- Farzet ki yalnızsın ve oyun alanındaki diğer çocuklarla oynamak istiyorsun. Ne yaparsın?

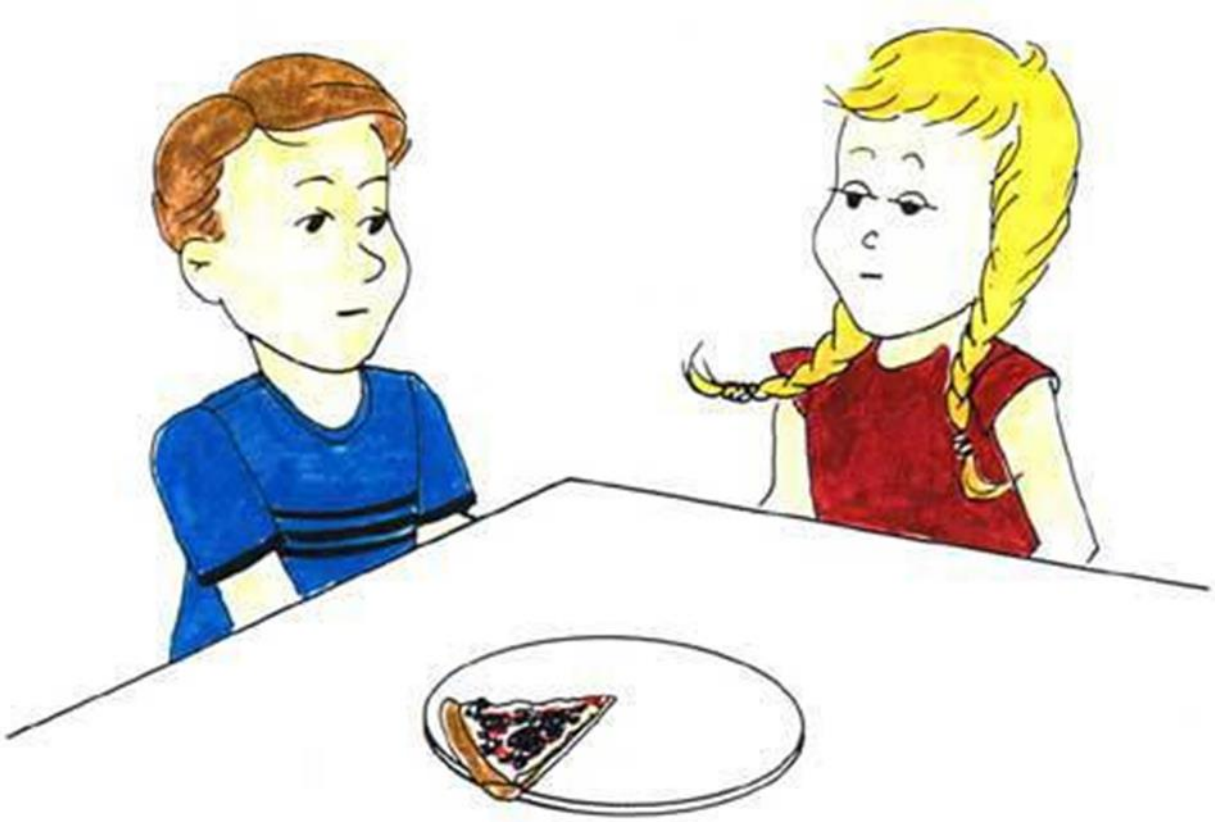
9- Diyelim ki daha sonra yemek için sakladığın kekin birden bire ortadan kayboldu ve kardeşinin ağzında kek parçaları var. Ne yaparsın?

10- Diyelim ki kardeşin iki haftadır yapmak için uğraştığın maketi kırdı. Ne yaparsın?

11- Farzet ki bir parça pasta kaldı ve hem sen hem de kardeşin onu yemek istiyorsunuz. Ne yaparsın?

12- Diyelim ki bahçeden sınıfa zamanında dönmediğin için öğretmenin sana çok kızdı. Ne yaparsın?

13- Diyelim ki senden çok küçük bir çocuk sana vurmaya başladı. Ne yaparsın?

14- Diyelim ki bir çocuk uzun süredir bisiklete biniyor ve sende bisiklete binmek istiyorsun.

Ne yaparsın?

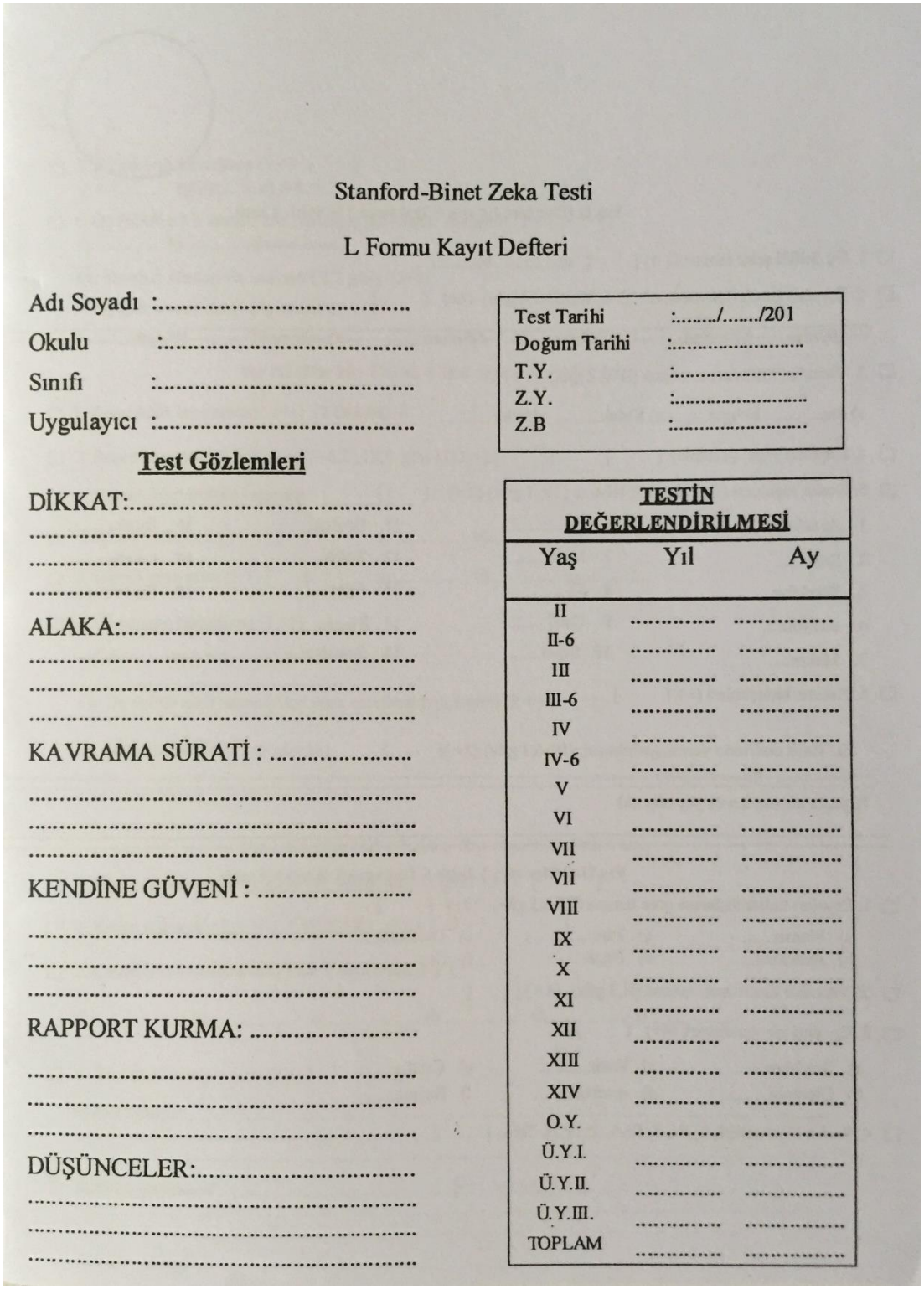

15- Diyelim ki mahallenize yeni taşınmış bir çocukla tanışmak istiyorsun. Ne yaparsın?

EK 5

STANDFORD BİNET ZEKA TESTİ

Stanford-Binet Zeka Testi

L Formu Kayıt Defteri

Adı Soyadı :.....

Okulu :.....

Sınıfı :.....

Uygulayıcı :.....

Test Tarihi	:...../...../201
Doğum Tarihi	:.....
T.Y.	:.....
Z.Y.	:.....
Z.B	:.....

Test Gözlemleri

DİKKAT:.....

.....

.....

.....

ALAKA:.....

.....

.....

.....

KAVRAMA SÜRATİ : .....

.....

.....

.....

KENDİNE GÜVENİ : .....

.....

.....

.....

RAPPORT KURMA: .....

.....

.....

.....

DÜŞÜNCELER:.....

.....

.....

.....

TESTİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Yaş	Yıl	Ay
II	.....	.....
II-6	.....	.....
III	.....	.....
III-6	.....	.....
IV	.....	.....
IV-6	.....	.....
V	.....	.....
VI	.....	.....
VII	.....	.....
VII	.....	.....
VIII	.....	.....
IX	.....	.....
X	.....	.....
XI	.....	.....
XII	.....	.....
XIII	.....	.....
XIV	.....	.....
O.Y.	.....	.....
Ü.Y.I.	.....	.....
Ü.Y.II.	.....	.....
Ü.Y.III.	.....	.....
TOPLAM	.....	.....

ÖZGEÇMİŞ

Elif Ece YENİDEDE

Psikoloji Anabilim Dalı

Eğitim

Derece	Yıl	Üniversite, Enstitü, Anabilim Dalı
Y.Ls.	2018	Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı
Ls.	2016	Doğuş Üniversitesi, Fen ve Edebiyat Fakültesi Psikoloji Anabilim Dalı
Lise	2011	Türk Eğitim Vakfı Anadolu Lisesi

İş/İstihdam

Yıl	Görev
2016 -	Psikolog. Bir Gün Eğitim Ve Danışmanlık
2016- 17	Psikolog. Bilgin Akademi Anaokulu

Mesleki Birlik/Dernek Üyelikleri

Yıl	Kurum
2017 -	Üye: Türk Psikologlar Derneği
2012 -	Üye: Türk Psikoloji Öğrencileri Çalışma Grubu

Kişisel Bilgiler

Doğum yeri ve yılı : Denizli / 06.01.1993 Cinsiyet:Kadın

Yabancı diller : İngilizce

e-posta: elifeceyenidede@gmail.com